

John Dewey'n merkitys
Yuriko Saiton arjen estetiikan innoittajana

Iiro Kontinen
Pro gradu -tutkielma
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos
Filosofia
Turun Yliopisto
Toukokuu 2024

*Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin
OriginalityCheck -järjestelmällä*

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

KONTTINEN, IIRO: John Deweyn merkitys Yuriko Saiton arjen estetiikan innoittajana

Pro gradu -tutkielma, sivumäärä s. 57

Filosofia

Toukokuu 2024

Pro gradu -tutkielmani toimii Deweyn kokemuskäsityksiin ja Saiton arjen estetiikkaan (engl. everyday aesthetics) tutustuttavana kirjoituksena, jonka tarkoituksena on osoittaa näiden kahden erilaisen näkemyksen yhtäläisyyksiä. Yuriko Saito on yksi arjen estetiikan keskeisistä edustajista, ja hän on myöntänyt, että John Deweyn filosofiaa pidetään arjen estetiikassa yhtenä suurena innoituksen lähteenä. Vaikka Yuriko Saito on myöntänyt Deweyn vaikutuksen suuntaukselle, ei tästä huolimatta ole aivan selvää, miltä osin Deweyn filosofia on lopulta arjen estetiikkaan vaikuttanut. Tarkoitukseni on siis tuoda esille Deweyn filosofiaan ja Saiton arjen estetiikkaan liittyviä yhtymäkohtia, jotta Deweyn vaikutus arjen estetiikkaan voidaan paremmin ymmärtää.

John Deweyn filosofiaan liittyvässä tarkastelussa päälähteinäni käytän Kai Alhasen teosta *John Deweyn kokemusfilosofia*, Kalle Puolakan teosta *John Deweyn Estetiikka - kokemus, luonto ja kulttuuri* sekä useita John Deweyn omia tekstejä, joista erityisesti *Taide kokemuksena* on syytä nostaa esille. Arjen estetiikkaan liittyen päälähteenäni toimii Yuriko Saiton teos *Everyday Aesthetics*.

Tutkielmassa onnistun paikantamaan yhtymäkohtia John Deweyn ja Yuriko Saiton arjen estetiikan välille, joista kolme ovat erityisesti mainitsemisen arvoisia. Ensinnäkin Saito on omaksunut Deweyn käsityksen kokemuksen "raakileista", joista meidän on aloitettava esteettisten kokemusten tarkastelu. Toiseksi Saito vaikuttaa omaksuneen Deweyn esittämän kritiikin taiteen museokäsitykselle ja ottaneen sen lähtökohdakseen arjen estetiikassa esitetyille kritiikille koskien taidekeskeisiä esteettisiä teorioita. Kolmanneksi Saito ottaa Deweyn kanssa yhtenevän kannan siitä, että meidän tulisi olla tarkkaavaisempia – toisin sanoen enemmän läsnä – suhteessamme elämään yleensä, jotta voimme parantaa ja elää merkityksellisempää elämää.

Asiasanat

John Dewey, Yuriko Saito, estetiikka, arjen estetiikka, vihreä estetiikka, kokemus, esteettinen kokemus, kokemusfilosofia, vuorovaikutus,

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
2. John Deweyn kokemuskäsitys ja estetiikka	8
2.1 Elämä ja kokemus	8
2.2 Vuorovaikutus	11
2.2.1 Vuorovaikutuksen sosiaaliset ja kulttuuriset piirteet	12
2.2.2 Kommunikaatio ja merkitys	13
2.3. Esteettinen kokemus	15
2.3.1 Esteettisen kokemuksen rakenne	16
2.4 Taide kokemuksena ja huomioita John Deweyn näkemyksiin	20
2.4.1 Taiteesta ja sen museokäsityksestä	24
3. Yuriko Saiton arjen estetiikka	27
3.1 Arjen estetiikan määrittely	31
3.2 Arjen estetiikan suhde taidekeskeisiin teorioihin	36
3.3 Arjen estetiikan merkitys ja vaikutus	38
3.4 “Toisaalla olevan” estetiikka	42
3.5 Vihreä estetiikka	45
4. John Deweyn ja Yuriko Saiton teorioiden yhtäläisyyksistä	49
4.1 Deweyn ja Saiton esteettiseen kokemisen eroista	49
4.2 Kokemuksen raakileet	51
4.3 Taiteen museokäsitys ja taidekeskeisten teorioiden kritiikki	53
4.4 Tarkkaavaisuus ja läsnäolo	54
5. Lopuksi	55
Lähteet	58
Lyhenteet	59

1. Johdanto

Tässä tutkielmassa tarkastelen John Deweyn filosofian ja japanilais-amerikkalaisen filosofin Yuriko Saiton arjen estetiikan (engl. everyday aesthetics) yhtymäkohtia. Tutkielmani pyrkimyksenä on selvittää, miltä osin Deweyn filosofia on mahdollisesti vaikuttanut Yuriko Saiton muodostamaan näkemykseen arjen estetiikasta.

Arjen estetiikka on tuore estetiikan suuntaus, jonka pyrkimyksenä on laajentaa estetiikan piiriä sekä filosofisena että arkisena näkemyksenä. Arjen estetiikan kannattajien – muun muassa Yuriko Saiton – mukaan estetiikka ja siihen liittyvät filosofiset pohdinnat länsimaissa ovat nykyisin keskittyneet liian kapeasti taiteeseen, erityisesti korkeakulttuuriin, minkä seurauksena esteettisen kokemisen tarkastelua on tarpeettomasti kavennettu. (Saito, 2019.)

Vaikka arjen estetiikkaa voidaan pitää uutena estetiikan suuntauksena, ovat sen juuret kuitenkin syvällä estetiikan historiassa. Vaikka estetiikan saatetaan nykyisin ymmärtää merkitsevän taiteen ja kauneuden tutkimista, on estetiikka¹ aiemmin viitannut ennen kaikkea havaitsemiseen. Näin ollen arjen estetiikka pyrkii ennemminkin palauttamaan estetiikan sen alkuperäisille juurille, jossa taiteen sijaan esteettinen havaitseminen nostetaan pääosaan. (Saito, 2019.)

Yuriko Saitolle arjen estetiikka ei kuitenkaan ole ainoastaan esteettinen teoria sinänsä, vaan hän pyrkii sen avulla luomaan normatiivista teoriaa. Hän pyrkii pohtimaan, kuinka estetiikkaa tulisi ymmärtää suhteessa jokapäiväiseen elämään, jossa meidän tulisi pyrkiä tekemään entistä kestävämpiä ja ekologisempia valintoja. Ymmärtämällä estetiikan vaikutuksen elämään niin hyvässä kuin pahassa, Saito

¹ Antiikin kreikaksi *aisthetikos* (engl. *Of sense perception*).

pyrkii luomaan niin sanottua vihreää estetiikkaa. Vihreän estetiikan avulla kykenemme paremmin arvottamaan, mitkä esteettisesti koetut asiat ovat kestäviä ja ekologisia.

John Deweylla (1859–1952) on tärkeä asema arjen estetiikassa. Erityisesti Deweyn teos *Taide kokemuksena* (1934) on arjen estetiikassa lähes yksimielisesti hyväksytty merkittävänä inspiraation lähteenä. (Saito, 2019.) Deweyn suhde arjen estetiikkaan ei kuitenkaan ole missään tapauksessa yksiselitteinen. Arjen estetiikan kannattajat, kuten Yuriko Saito, eivät nimittäin avaa erityisemmin niitä seikkoja Deweyn filosofiasta, jotka ovat innoittaneet tai vaikuttaneet heidän näkemyksiinsä. Tästä johtuen Deweyn vaikutusta arjen estetiikkaan joudutaan pitkälti arvailemaan. Saito kyllä mainitsee Deweyn teoksessaan *Everyday Aesthetics* (2007) useampaan otteeseen, mutta useimmiten vain ollakseen eri mieltä tämän kanssa. Väitän kuitenkin, ettei Deweyn vaikutus Saiton arjen estetiikkaan ole vain tässä mielessä negatiivista, vaan Saito on omaksunut Deweylta näkemyksellisiä seikkoja, jotka ovat keskeisiä myös hänen arjen estetiikalleen. Tutkielmassa luon tiivistetyn kokonaiskuvan niin Deweyn kuin Saiton esteettisistä teorioista, jotta teorioiden vertaaminen olisi ylipäättänsä mahdollista.

John Dewey oli yhdysvaltalainen filosofi, joka oli yksi pragmatistisen suuntauksen varhaisista kehittäjistä. Maailmalla Dewey tunnetaan erityisesti koulutukseen liittyvistä teorioistaan, ja hän on tästä johtuen yksi kasvatustieteen tärkeistä edustajista. Dewey ei kuitenkaan keskittynyt ainoastaan kasvatukseen liittyvään tutkimukseen, vaan hän kehitti hyvin kattavia ja systemaattisia näkemyksiä liittyen muun muassa epistemologiaan, estetiikkaan, etiikkaan, logiikkaan, metafysiikkaan ja uskonnonfilosofiaan. (Hildebrand, 2024)

Deweyn filosofiassa, jota voidaan kutsua kulttuuriseksi naturalismiksi, oli pyrkimys muotoilla filosofian merkitys uudelleen Darwinin naturalistisen näkemyksen pohjalta. Deweyn mukaan filosofiassa on ollut taipumus vaipua liiallisiin abstraktioihin ja näin ollen erkaantua ihmisten tavallisesta elämästä. Filosofian tulisi hänen mukaansa ennen kaikkea palvella arkista elämää ja pyrkiä parantamaan sitä. (Dewey FU, 21, 44-47.)

Tarkasteltiinpa Deweyn filosofiaa sitten esimerkiksi etiikan tai estetiikan näkökulmasta, rakentuvat hänen näkemyksensä aina edellä mainitulle naturalistiselle pohjalle. (Hildebrand, 2024.) Näin ollen Deweyn teoriaa esteettisestä kokemuksesta ei voi ihanteellisesti lähestyä, mikäli ei ymmärrä Deweyn naturalistista kokemuskäsitystä yleisluontoisesti. Selittämällä auki Deweyn naturalistisen kokemuskäsityksen on mahdollista ymmärtää Deweyn esteettistä kokemusta paremmin ja saada näin myös ylipäättänsä parempi kokonaiskäsitys Deweyn filosofiasta.

Vertaamalla John Deweyn filosofiaa ja Yuriko Saiton arjen estetiikkaa onnistun nostamaan esille kolme tekijää, jotka Saito on Deweylta omaksunut. Ensinnäkin Saito omaksuu Deweylta näkemyksen, jonka mukaan esteettisten kokemusten ymmärtäminen tulee aloittaa niin sanotuista kokemuksen "raakileista". Näillä kokemuksen raakileilla viitataan kokemuksen perustavanlaatuisiin ominaisuuksiin. Toiseksi Saito omaksuu Deweylta näkemyksen liittyen taiteen museokäsityksen kritiikkiin (engl. museum conception of art).² Tämä kritiikki toimii pohjana hänen omalle kritiikilleen liittyen taidekeskeisiin esteettisiin teorioihin.³ Kolmanneksi Saito ja

² Taiteen museokäsityksen kritiikki on Deweyn näkemys siitä, että taiteet ovat liiaksi erkaantuneet arkisesta elämästämme.

³ Taidekeskeiset teoriat ovat esteettisiä teorioita, jotka keskittyvät nimen omaan taiteen tutkimiseen.

Dewey jakavat myös näkemyksen tarkkaavaisuuden ja läsnäolon merkityksestä elämässä. Olemalla läsnä kykenemme elämään mahdollisimman hyvää ja merkityksellistä elämää sekä kykenemme tarvittaessa myös parantamaan sitä.⁴

Tutkielma jakaantuu viiteen päälukuun, joista seuraava käsittelee John Deweyn kokemuskäsitystä sekä näkemystä esteettisestä kokemuksesta. Aloitan ensin katsauksella hänen naturalistiseen kokemuskäsitykseen, jonka pohjalta alan tarkastelemaan hänen näkemystään esteettisestä kokemuksesta. Kun esteettinen kokemus on tullut tutuksi, jatkan käsittelemällä erinäisiä huomioita liittyen esteettiseen kokemiseen Deweyn teoksessa *Taide kokemuksena*. Kolmannessa luvussa aloitan Yuriko Saiton arjen estetiikan käsittelyn. Aluksi tarkastelen arjen estetiikan määrittelyä ja sen suhdetta niin sanottuihin taidekeskeisiin teorioihin. Sitten tarkastelen arjen estetiikan merkitystä sekä estetiikan vaikutusta elämään. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan arjen estetiikkaa sen normatiivisista lähtökohdista, jossa käsittelen niin sanottua ”toisaalla olevan” estetiikkaa sekä vihreää estetiikkaa. Neljännessä luvussa tuon yhteen Deweyn filosofiaan ja Yuriko Saiton arjen estetiikkaan liittyvät yhteiset piirteet. Viides luku päättää tutkielman.

Deweyn kokemusfilosofian ja estetiikan ymmärtämiseen olen käyttänyt Kai Alhasen teosta *John Deweyn kokemusfilosofia* (2013) sekä Kalle Puolakan teosta *John Deweyn estetiikka - kokemus, luonto ja kulttuuri* (2021). Näiden kahden selittävän teoksen avulla olen kyennyt esittämään Deweyn teorian mahdollisimman tiiviisti.

Deweyn omista teoksista *Taide kokemuksena* on arjen estetiikkaan liittyvän vertailun

⁴ Lukijan on tässä hyvä huomioida Deweyn ja Saiton teorioiden eroavaisuus. Dewey pyrkii esteettisessä teoriassaan luomaan teoriaa esteettisestä kokemisesta, kun taas Saito pyrkii luomaan normatiivista teoriaa, joka perustuu estetiikkaan. Tämä seikka voi intuitiivisesti vaikeuttaa teorioiden vertaamista, mutta yhteiset piirteet ovat tästä huolimatta löydettävissä.

kannalta olennaisin teos. Päälähde arjen estetiikkaan liittyen on Yuriko Saiton teos nimeltä *Everyday Aesthetics*.

2. John Deweyn kokemuskäsitys ja estetiikka

John Deweyn kokemusfilosofia perustuu analyysiin länsimaisen ajattelun suurimmista ongelmista. Samalla se on yritys uudistaa käsityksiämme elävien olentojen ja etenkin ihmisten kokemuksen luonteesta (Alhanen 2014, 18). Deweyn analyysi länsimaisesta filosofiasta on itsessään hyvin mielenkiintoista, mutta sen perinpohjainen esittäminen tämän työn kannalta on tarpeetonta. Tästä johtuen keskityn lähinnä Deweyn omaan teoriaan kokemuksen luonteesta vertaamatta sitä Deweyn näkemykseen länsimaisen filosofian historiasta. Seuraavaksi käsittelem Deweyn naturalistisen filosofian perustaa.

2.1 Elämä ja kokemus

Deweyn filosofiaa luonnehtii eräänlainen maanläheisyys. Ihmistä ei nosteta erityisasemaan, kuten filosofian historiassa on usein tehty, vaan ihminen on yksi elollinen organismi tai eliö⁵ muiden joukossa. Ihminen on osa elollista luontoa, ja ihmisen kokemuksen laatu on kehittynyt pyrkimyksestä säilyttää oma olemassaolo luonnossa. Deweyn kokemusfilosofialla on toisin sanoen biologiset lähtökohdat. (Alhanen 2014, 51.) Koska ihmistä ei eroteta muusta luonnosta, myös luonnossa esiintyvien muiden eliöiden kautta on mahdollista saada tietoon ihmisen ja muiden eliöiden kokemukseen liittyviä samankaltaisuuksia. Tuntemalla nämä

⁵ Eliö terminä kattaa kaikki elämänmuodot bakteereista ihmiseen. Käytän eliö ja olento sanaa tästä lähtien yhtenevästi.

samankaltaisuudet voimme myös paremmin ymmärtää ihmisten ja muiden eliöiden välisiä eroavaisuuksia.

Mitä ovat nämä seikat, jotka yhdistävät luonnossa eläviä olentoja? Yhdistävistä tekijöistä voidaan tehdä seuraavanlainen tiivistetty luettelo:

1. Kaikkia olentoja yhdistää pyrkimys säilyttää oma olemassaolonsa.
2. Pyrkimyksestä säilyttää itsensä seuraa dynaamista vuorovaikutusta ympäristön kanssa.
3. Elävien olentojen kokemuksia ei voida ymmärtää mielekkäästi irrallaan niiden ympäristöstä.
4. Kokemusta määrittävät yhtä merkittävästi eliön omat ominaisuudet sekä ympäristön olosuhteet. (Alhanen 2014, 51-52; Dewey, MW 12 [RP]: 128-130. MW 9 [DE]: 5-7. LW 12 [LTI]: 33-34.)

Jokainen näistä kohdista pitäisi olla sinänsä helposti hyväksyttävissä. Ensimmäinen kohta on hyvin yleisesti hyväksytty luontoon sisältyvä fakta. Eliöt pyrkivät ravitsemaan itseään ja välttämään vaaroja. Jokainen eletty hetki on tavallaan elämän säilyttämistä. Tuo oma olemassaolon säilyttäminen tapahtuu dynaamisella suhteella ympäröivään luontoon. Eliö tarvitsee ravintoa, joka tulee eliön ulkopuolelta. Mikään elollinen olio ei säilytä olemassaoloaan vain itsestään lähtöisillä ominaisuuksilla. Tästä johtuen eläviä olentoja ei voida ymmärtää mielekkäästi irrallaan niiden ympäristöstä. Kokemus seuraa siis eliön omista ominaisuuksista, joita se jatkuvasti kehittää suhteessa ympäristöönsä ja sen olosuhteisiin. Näin ollen kokemus seuraa aina tietyistä olosuhteista.

Edellisestä esityksestä voi huomata, kuinka merkittävästi Charles Darwinin (1809-1882) evoluutioteoria on vaikuttanut Deweyn ajatteluun. Darwin, kuten myös Dewey ajattelivat, että luonto on jatkuvassa muutoksessa ja että tätä muutosta ohjaa eliöiden ominaisuuksien muuntelu ja muuttuneiden ominaisuuksien periytyminen jälkeläisille sekä eliöitä karsiva luonnonvalinta. Tämän seurauksena ihminen ei ole Deweylle poikkeustapaus, vaan yksi ympäristöönsä sopeutunut laji. Tästä seuraa myös, että ihmisellä ei ole muuttumatonta, perustavanlaatuaista ominaisuutta, joka yleisesti on haluttu ihmiseen liittää kautta filosofian historian. Koska ihmisellä ei ole tällaista muuttumatonta perustavanlaatuaista ominaisuutta, joka määrittäisi hänen kokemuksensa tietynlaiseksi, ei hänen kokemuksensa myöskään ole täysin erilainen verrattuna muihin elollisiin olentoihin. Ihmisen kokemus on ollut osallisena elävien olentojen evolutiivista ketjua, joka on muovautunut lukuisissa peräkkäisissä sopeutumisissa vallinneisiin ympäristöihin. (Alhanen 2014, 38-39; Dewey MW 9 [DE]: 348.)

Tässä vaiheessa on hyvä huomata, että vaikka Deweyn filosofiaa voidaan kutsua naturalistiseksi filosofiaksi, se ei suinkaan ole siinä mielessä redusoivaa, mitä usein nykyaikaiset naturalistiset tai skientistiset teoriat mekanistisuudessaan voivat olla. Dewey ei yritä palauttaa inhimillisen toiminnan korkeita muotoja, kuten kieltä, tietoisuutta tai kulttuuria suoraan luontoon liittyvään mekanistiseen näkemykseen (Puolakka 2021, 25). Se, että esimerkiksi tietoisuutta ei kyetä esittämään järkevästi tai tyhjentävästi fysiikan kielellä, ei anna oikeutusta väittää, että sellaista asiaa kuin tietoisuus ei olisi olemassa tai, että kyse olisi jostain vähemmän todellisesta. Tietoisuus tai esimerkiksi kulttuurimme voivat siis olla aivan yhtä todellisia kuin luonnossa esiintyvät eri organismit. (Tästä lisää luvussa 2.2.1.)

2.2 Vuorovaikutus

Edellisen luvun luettelon kohdassa kaksi kirjoitin, että “pyrkimyksestä säilyttää itsensä seuraa dynaamista *vuorovaikutusta* ympäristön kanssa”. Vuorovaikutus (Engl. Interaction tai transaction) on yksi Deweyn koko filosofian merkittävimmistä käsitteistä, jonka keskeisyys tulee esille Deweyn uran eri vaiheissa. Sen keskeisyys on kuitenkin helppo ymmärtää vain katsomalla edellistä luetteloa eläviä olentoja yhdistävistä tekijöistä. Eläminen, ja sen myötä kaikki kokeminen, on eliöiden aktiivista vuorovaikutusta. (Alhanen 2014, 50-52; Dewey MW 9 [DE]: 5-7. LW 12 [LTI]: 33-34.)

Yksinkertaisesti sanottuna eläminen itsessään on vuorovaikutusta. Hengittämällä sisään otamme ilmasta happea keuhkoihin ja ulos hengittäessä poistamme meille tarpeettoman hiilidioksidin. Tätä vuorovaikutus yksinkertaisimmillaan on.

Ajatuskulkua on helppo jatkaa muihin erilaisiin ruumiillisiin toimintoihin, kuten ruoansulatukseen ja niin edespäin. Vuorovaikutuksemme ympäristön kanssa on merkittävästi kytköksissä erilaisten elinten toimintaan. Elimet itseasiassa määrittävät sen, kuinka koemme ympäristömme: esimerkiksi aistielimet kertovat ärsykkeiden kautta informaatiota ympäristöstä, kun taas sisäelimet määrittävät sen, millaista ruokaa tai energiaa olento tarvitsee elääkseen. (Alhanen 2014, 52-53; Dewey LW 12 [LTI]: 32.)

Kun edellinen otetaan huomioon, huomataan myös ne seikat, joiden kautta eri elolliset olennot ovat erilaisia. Koska eri olentojen välillä on elimellisiä eroja, ovat niiden tavat olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa erilaiset. Tästä taas seuraa, että eri olennoilla on ymmärrettävästi erilaiset kokemisen tavat. Esimerkiksi lepakko ja ihminen eroavat huomattavasti toisistaan elimellisesti, ja tästä johtuen

niiden kokemisen tavat ovat erilaiset. Dewey kutsuu kokemisympäristöksi⁶ tätä aluetta, jonka olennon elimistö kattaa olemisellaan ja havaitsemisellaan (Alhanen 2014, 53; Dewey MW 9 [DE]: 15-16. LW 12 [LTI]: 32-34. UPMP: 236-237, 322-323). Näin ollen lepakon ja ihmisen kokemisympäristöt poikkeavat toisistaan. Kuitenkin, vaikka ihminen tosiasiallisesti eroaa muista olennoista – esimerkiksi lepakoista ja kaloista – huomattavasti, ovat hänen peruselintoimintonsa hyvin samankaltaiset näiden kanssa (Alhanen 2014,53-54; Dewey LW 12 [LTI]:33-34. TK: 22-23). Tästä johtuen jaamme luultavasti kokemuksellisesti paljon enemmän muiden olentojen kanssa kuin mitä nopealla tarkastelulla vaikuttaisi.

2.2.1 Vuorovaikutuksen sosiaaliset ja kulttuuriset piirteet

Elävä olento ei kuitenkaan ole ainoastaan vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa sinänsä, vaan myös muiden olentojen kanssa, joihin tämän on reagoitava tavalla tai toisella. Tällöin kyse on vuorovaikutuksesta sosiaalisen ympäristön kanssa. Dewey ei viittaa sosiaalisuudella tässä ainoastaan ihmisiin, vaan kaikkiin eliöihin, jotka ovat vuorovaikutuksessa muiden eliöiden kanssa. Ihmiset eroavat muista eliöistä siten, että sosiaalisen ympäristön lisäksi me vaikutamme kulttuurisessa ympäristössä. (Alhanen 2014, 54; Dewey MW 9 [DE]: 16-21. MW 12 [RP]: 133. LW 12 [LTI]: 52.)

Deweylle kulttuurinen ympäristö ei ole irrallaan luonnosta. Kysymys luonnon ja kulttuurin välisestä suhteesta ei vaikuta olleen Deweyn 1900-luvun alkupuolen aikalaisille kovin tärkeä: tärkeämpää oli niiden pitäminen erillään. Luontoa ja kulttuuria on usein pidetty jopa täysin vastakkaisina alueina, eikä täten biologialla ole ajateltu olleen roolia kulttuurin ymmärtämisessä. (Puolakka 2021, 58.)

⁶ Deweylle ympäristö ei ole kokemuksen kautta objektiivinen ympäristö, vaan kokemisympäristö.

Tässä kohtaa tulee olla kuitenkin tarkkana. Alhanen kirjoittaa, että “Dewey ei tarkoita luonnolla luonnontieteellisen tutkimuksen muodostamaa kuvaa maailmasta, vaan välittömässä kokemuksessa ilmenevää moniulotteista kokonaisuutta, joka koostuu lukemattomista toisiinsa kytkeytyvistä ajatuksista ja tapahtumista” (2014, 55).

Biologia ja muut luonnontieteet ovat osa kokemuksen kautta muodostettua tieteellistä diskurssia, eivätkä täten ymmärrettävästi selitä kaikkia ilmiötä absoluuttisesti. Kulttuurimme ei ole selitettävissä puhtaasti biologiasta käsin, koska siihen liittyy ulottuvuuksia, jotka eivät ole palautettavissa esimerkiksi kemian ja fysiikan kielelle.

Esimerkiksi juhannuksen viettoa olisi hankala selittää ainoastaan kemiallisin tai fysikaalisin termein. Näin tehdessämme jotain hyvin konkreettista jäisi selityksestämme uupumaan. Juhannus on kulttuurisena ilmiönä kuitenkin biologista siinä mielessä, että *toimintamme* ylipäättensä on luonnosta kumpuavaa. Juhannus juhlanan on syntynyt, kun ihmiset ovat olleet vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja muiden ihmisten kanssa. He ovat valikoiden suuntautuneet ympäristöönsä ja eritelleet sieltä saatuja vaikutteita ja näin päättäneet muodostaa käyttäytymiseen liittyviä tottumuksia ja perinteitä. Tämä toiminta on siis näin ymmärrettynä biologista ja luonnollista, mutta se ei ole tyhjentävästi selitettävissä luonnontieteellisin termein. (Alhanen 2014, 56; Dewey LW 5: 244-263. LW 13 [EE]: 25-27. LW 12 [LTI]: 73-77.)

2.2.2 Kommunikaatio ja merkitys

Luonnontieteellisillä termeillä, kuten muillakin kommunikaatiovälineillä, meidän on aina muotoiltava koettu kokemus jotenkin. Kokemus itsessään ja tuo kokemus kommunikoituna ovat siis laadultaan erilaisia. Kokemuksen muotoilu siten, että se

voidaan kommunikoida, edellyttää aina kokemuksen ulkopuolelle menemistä.

(Alhanen 2014, 119; Dewey MW9 [DE]: 9-10.)

Vaikka kokemus ja kokemus kommunikoituna ovat laadultaan erilaisia, antaa kommunikointi meille mahdollisuuden käsitellä ja tarkastella kokemuksiamme paremmin. Kommunikaatio on siis äärimmäisen arvokasta monestakin syystä: sen avulla kyetään jakamaan ja käsittämään muiden kokemuksia. Ihmiset kykenevät rikastuttamaan elämäänsä, kun he voivat liittää muiden ihmisten elämistä saatuja kokemuksia ja merkityksiä omaansa. Alhanen kirjoittaakin, että “Deweyn mukaan aito dialogi tiivistää yhteisöä syvemmin kuin mikään muu toiminta ja mahdollistaa yksilöiden omien kykyjen ylittämisen” (Alhanen 2014, 120). Kommunikointia ei siis tule ajatella ainoastaan asiana, jolla voimme tehostaa omaa ja muiden toimintaa luonnossa. Sen sijaan kommunikointi tulee ymmärtää erilaisten kokemusten kudelman, ikään kuin verkostona, joka kehittyy ja kasvaa jatkuvasti, ja jonka avulla voimme elää merkityksellisten asioiden maailmassa. (Alhanen 2014, 120; Dewey LW 1 [EN]: 160-161.)

Olemme monella tapaa riippuvaisia yhteisöstämme ja siinä käytettävistä merkityksistä, joiden avulla kykenemme erittelemään, täsmentämään, avartamaan ja rikastuttamaan kokemuksiamme. Deweyn dynaaminen ajatus luonnosta ja sen kehittymisestä voidaan liittää myös ihmisen mieleen. Ihmismieli ei ole muuttumaton merkityksensä suhteen, vaan muuttuu ja kehittyy tietoisesta työstämisestä tuloksena. Tämä tietoinen kokemusten työstäminen on juuri se seikka, joka määrittää ihmisten tulevaisuutta ja kokemuksia positiivisessa mielessä. (Alhanen 2014, 120-121)

Koetut kokemukset muovaavat aina tulevia kokemuksia, eivätkä ne vie meitä välttämättä oikeaan suuntaan. Erilaisilla kokemuksilla ja kokemisen tavoilla voi olla

myös kokemusta kaventavia tai jähmettäviä vaikutuksia. Mikäli seuraamme vanhoja tottumuksia vain niiden itsensä vuoksi, emmekä tarkastele ympäristöämme ja tapojamme kriittisesti, voivat toimintamme seuraukset olla negatiivisia. Vastaavasti jos vapaata ajattelua ja luovuutta rajoitetaan auktoriteettien toimesta, voi ihmiskokemus pahimmillaan kaveta tai jopa rikkoutua. (Alhanen 2014, 121.)

Sen sijaan kun kokemusta työstetään tietoisesti, seuraa siitä toimintaamme muuntelua, herkkyyttä ja joustavuutta, joka voi mahdollisesti jopa parantaa tulevia kokemuksiamme. Näin kykenemme luovempaan sopeutumiseen ympäristömme kanssa, mikä taas edistää sopeutumista tai selviytymistä merkityksellisellä tavalla.

2.3. Esteettinen kokemus

Ennen kuin käsittelen Deweyn esteettistä kokemusta, tiivistän edellä esittämäni asiat, jotka voidaan jakaa viiteen mielestäni keskeiseen seikkaan:

1. Kokemus kumpuaa luonnosta, kun eliö on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.
2. Tätä vuorovaikutusta ohjaa eliön perimmäinen pyrkimys säilyttää olemassaolonsa.
3. Eliöt ovat suhteessa ympäristöönsä elimellisesti, jonka kautta heille muodostuu käsitys kokemusympäristöstä.
4. Eliöt ovat kanssakäymisessä toistensa kanssa ja tätä kanssakäymistä voidaan kutsua sosiaaliseksi.

5. Ihminen eroaa muista eliöistä siten, että sosiaalisen ympäristön lisäksi hän elää myös kulttuurisessa ympäristössä.⁷

Edelliset viisi kohtaa kuvaavat mielestäni Deweyn keskeisiä ajatuksia kokemuksen kumuloitumisesta, sen perusteista kulttuurien syntymiseen. Koska kokemus kumpuaa luonnosta, niin näin ollen myös esteettinen kokemus on pohjimmiltaan naturalistinen. Puolakka tiivistää tämän seuraavasti: “Deweyn esteettinen teoria on naturalistista siinä suhteessa, että myös kompleksisien kokemusten ajatellaan olevan jatkumossa perustavanlaatuisen vuorovaikutuksen kanssa” (Puolakka 2021, 50-51; Dewey TK: 56-57). Esteettinen kokemus kumpuaa siis esiin ihmisen yleisestä ja ympäristön vallitsevasta vuorovaikutuksellisesta rakenteesta. Kun ymmärrämme kokemuksen tällä tavoin, voimme asettaa estetiikan varmalle alustalle, jonka varaan Dewey hahmottaa näkemystään esteettisestä teoriasta. (Puolakka 2021, 46; Dewey TK: 62.)

2.3.1 Esteettisen kokemuksen rakenne

Vaikka esteettinen kokemus on pohjimmiltaan naturalistinen, on kyseessä kuitenkin Puolakan mukaan erityislaatuinen kokemus. Esteettiseen kokemukseen kiteytyy se, mitä kokemus voi parhaimmillaan olla kaikilla elämänalueilla, myös taiteen lisäksi. Esteettinen kokemus jää helposti mieleen, sillä se eroaa monella tapaa muista kokemuksista. (Puolakka 2021, 47; Dewey TK: 50.)

⁷ Tarkennuksena: Kulttuurinen ympäristö koostuu mm. sosiaalisessa vuorovaikutuksessa vakiintuneista tavoista, yhteisön perinteistä, työkaluista ja esineistä, instituutioista ja tietenkin kielestä (Alhanen 2014, 54).

Dewey ei ole esittänyt esteettisestä kokemuksesta yhtä yhtenäistä määritelmää.

Kalle Puolakka on kuitenkin onnistunut nostamaan esille Deweyn esteettisen kokemuksen pääpiirteitä, joita hän kuvaa näin:

“Esteettiset kokemukset ovat ajallisesti kehkeytyviä, dynaamisia mutta samalla yhtenäisiä kokonaisuuksia, joihin liittyy sellaisia tuntemuksia kuin asteittainen kehittyminen, jännitteen kasvu, eteenpäin työntyvä rytmisyys ja tunne täydellistymisen mahdollisuudesta. Näiden kokemusten rakentumisessa mielen kyvyistä varsinkin mielikuvitus on aktiivisesti mukana” (Puolakka 2021, 218-219).

Edelliseen lainaukseen on kiteytetty Deweyn esteettisen kokemuksen tärkeimmät pääpiirteet. Näitä ovat: ajallisuus, tunne, jännittyneisyys, kasvu, rytmi ja täydellistyminen.

Vaikka pääpiirteet saadaan näin poimittua, eivät ne oikeastaan sano paljon mitään itsessään. Käyn seuraavaksi läpi jokaisen näistä termeistä erikseen. On kuitenkin hyvä huomioida, että niiden erottelu on jokseenkin keinotekoista. Esteettinen kokemus on kokemuksena yhtenäinen, jossa siihen kuuluvat “osat” yhtyvät toisiinsa sopusointuisesti. Deweyn ajattelua voidaan oikeutetusti sanoa siis ainakin jossain määrin holistiseksi.

Esteettinen kokemus, kuten kokemus ylipäättänsä, on aina ajallista. Dewey kuitenkin kuvailee esteettistä kokemusta jonkinlaisena “tekemisen” ja “läpikäynnin” vuorotteluna, jonka pitäisi erota muista tavanomaisista kokemuksista. Tulkintani mukaan esteettinen kokemus on “prosessina” erilainen kuin esimerkiksi passiivinen tai tiedostamaton kokeminen, joka kuitenkin on myös yhtäläillä ajallista. Deweyn esteettisen kokemuksen ajallisuutta on mahdollista selventää, kun tarkastelemme taideteoksia ja muita objekteja ja ajattelemme niiden koostuvan osista ja näiden

osien välisistä suhteista. Puolakka huomauttaa, että Deweyn ajatus näistä suhteista on jälleen kerran dynaaminen ja energinen. Katsoessamme esimerkiksi taulua katseemme harhailee sen eri "osissa", jotka todellisuudessa eivät ole itsenäisiä tai toisistaan riippumattomia. Esteettisen muodon havaitseminen on näin ollen "sarjallista", joka tästä huolimatta on yhtenäinen kokemus. Esteettinen kokemus toisin sanoen kehkeytyy ja kasvaa ajallisesti havaintojen seurauksena. (2021, 51-52; Dewey TK: 60, 178.)

Havaitsemisen aikana esteettiseen kokemukseen liittyy erilaisia tuntemuksia. Yksi noista tuntemuksista on jännittyneisyys, joka liittyy osaksi tuota aiemmin esitettyä kehkeytymistä. Teoksen osien välillä on dynaamista vuorovaikutusta, josta syntyy jännitettä. Yksi esimerkki olisi kuvitella tilanne, jossa kuuntelemme Beethovenin sinfoniaa. Eri soittimien välinen vuorovaikutus vaikuttaa meihin ja saa meidät odottamaan mitä seuraavaksi on tulossa. Kuunnellessa tuota sinfoniaa kuulemme, kuinka teos yltyy ja kasvaa ja kokemuksemme sen kanssa. Teos ikään kuin kuljettaa meitä eteenpäin. Esteettiselle kokemukselle on täten ominaista jonkinlainen kasvu. Kokemus ikään kuin alkaa kaapata meitä sisäänsä tavalla, joka alkaa ottaa huomiomme entistä enemmän otteeseensa. (Puolakka 2021, 88-90; Dewey TK: 74.)

Rytmi on tärkeä osa tätä kasvua ja kehkeytymistä. Rytmiiä ei kuitenkaan tule ajatella siten, miten me yleensä sen ymmärrämme. Yleensä rytmillä tarkoitetaan jonkin äänen tai asian jatkuvaa toistumista. Dewey kutsui tätä Puolakan mukaan rytmin tikitysteoriaksi (2021, 54; Dewey TK: 200). Rytmien tulee ennemminkin ajatella olevan tärkeässä yhteydessä aiemmin esitetyn jännittyneisyyden kanssa. Rytmissä, kuten Dewey sen käsittää, on kyse enemmänkin toisiaan vastustavien energioiden liikkeestä.

Rytmiin liittyvää toistuvuutta ei tule ajatella pysähtyneesti, vaan toiminnallisesti. Edellistä selventää Deweyn esimerkit luonnosta, jossa myös esiintyy rytmiä. Esimerkeiksi hän antaa muun muassa “lammen väreilevän pinnan, haarautuvan salaman, tuulessa huojuvat oksat ja linnun siiveniskut” (Dewey TK, 190). Linnun siivenisku on tästä erityisen osuva esimerkki, joka merkitsee energian purkautumista ja samalla uuden energian kehkeytymistä. Rytmä on Deweyn mukaan keskeinen asia, joka saa meidät näkemään fyysiset kappaleet esteettisinä.

Viimeisenä käsittelen esteettisen kokemuksen täydellistymistä, jonka voidaan sanoa olevan esteettisen kokemuksen huippukohta, joka tapahtuu kaikkien edellisten osien huipentumana. Päätepiste ei ole siis satunnainen, vaan se koetaan kaikkien edellä esitettyjen esimerkkien täyttymykseksi. Kokemus on ahmaissut meidät kokonaan sisäänsä ja kaikki tunnetilan ja merkityksen ainekset kokoontuvat ykseydeksi. Kokemusta on oikeastaan mahdollista eritellä vasta jälkeenpäin. (Puolakka 2021, 87; Dewey TK: 51-52.)

Se mikä tekee esteettisestä kokemuksesta lopulta yhtenäisen on Deweyn mukaan mielikuvitus. Mielikuvituksemme taas on kulttuurimme johdannainen ja tuo kokemukseemme mukaan ne tekijät, joita kulttuurissa elämiseen liittyy. Mielikuvituksen kehitys on seurausta elävän olennon vuorovaikutuksesta ympäristönsä kanssa. Mielikuvitus on varastoitunut aineksia kaikista aiemmista kokemuksista ja myös muuttaa ne uusien kokemusten materiaaliksi. Mielikuvitus onkin näin ollen kytköksissä kaikkeen aiempaan esitettyyn. Esteettinen kokemus on kokonaisuudessaan yhteydessä kokemisen naturalistisiin juuriin. (Puolakka 2021, 69, 70, 88; Dewey TK: 329).

2.4 Taide kokemuksena ja huomioita John Deweyn näkemyksiin

Edellisissä luvuissa esittelin Deweyn kokemuskäsitystä yleensä sekä hänen näkemyksiään esteettisestä kokemuksesta. Teoksessaan *Taide kokemuksena* Dewey tekee erottelun kokemuksen yleensä (engl. experience) ja yksittäisen kokemuksen (engl. an experience) välille (Dewey TK, 49). Kokemuksella yleensä viitataan kokemukseen ylipäättänsä sellaisena kuin se on jatkuvana ja naturalistisena prosessina. Esimerkiksi ihmisten elämä on yleisesti ottaen aina kokemista siihen asti kunnes heidän tärkeimmät elintoimintonsa lakkaavat. Yksittäinen kokemus taas on kokemus, joka tulee päätökseen ja on yhtenäinen. Voimme ikään kuin ajatella "kokemusta yleensä" eräänlaisena alustana, jossa "yksittäiset kokemukset" nousevat ja tulevat päätökseen. Esteettinen kokemus on tällainen yksittäinen kokemus, joka on yhtenäinen ja on tullut päätökseen.

Useimmiten kokemukset voivat olla hyvinkin jäsentymättömiä, eivätkä saavuta yhtenäisyyttä tai päättymistä. Dewey mainitsee kiireen ja kärsimättömyyden aiheuttavan muun muassa kokemusten jäämistä keskeneräisiksi (Dewey TK, 61). Deweylle näyttää olevan tärkeää, että ihmiset tietoisesti keskittävät ajatuksensa toimintaansa, oli se sitten havaitsemista tai esimerkiksi taiteellista luomista, jotta kokemukset on mahdollista saada merkityksellisellä tavalla päätökseen (Dewey TK, 55).

Tästä herää kuitenkin kysymyksiä. Eikö lopulta mikä tahansa kokemus ole mahdollista jälkeenpäin ajatella päättyneeksi ja näin ollen eheäksi? Mikä määrittää sen, milloin kokemus on "oikealla tavalla" tullut päätökseen? Toisin sanoen kysymys kuuluu, onko kokemuksen päätökseen saaminen vain kokijasta itsestään kiinni?

Ensinnäkin kokijalla itsellään on Deweyn mukaan huomattava vaikutus kokemuksen yhtenäistämisen ja näin ollen päättymisen kannalta. Koska kokemus on pohjimmiltaan vuorovaikutusta ympäristön kanssa, voi kokija täten itse vaikuttaa siihen, mihin hän tuossa ympäristössä kiinnittää huomionsa. Tämä on kuitenkin helpommin sanottu kuin tehty. Vuorovaikutuksemme ympäristön kanssa on myös jokseenkin automaattista. Dewey mainitsee, että harvemmin meillä on suurempia intressejä valvoa ja eritellä kokemuksiamme erityisen tarkasti – ihmiset usein ikään kuin ajelehtivat. Näitä ajelehtiessa koettuja kokemuksia ei voida jälkeinpäin sanoa tyydyttävästi päättyneiksi, koska tuota kokemisprosessia ei ole huomioitu kokonaisuudessaan. Kun yksittäinen kokemus tulee “oikealla” tavalla päätökseen, olemme olleet tietoisia tuon kokemuksen eri vaiheista. Ihminen ei siis ota passiivisesti vastaan esteettistä kokemusta, vaan on pitkälti aina osallisena sen luomisessa omien merkitystensä ja ideoittensa kanssa (Dewey, TK, 53-55.)

Huomioitavan arvoinen seikka on myös se, että edellisessä luvussa esitetyt ja Puolakan keräämät Deweyn esteettisen kokemuksen ominaisuudet ovat pitkälti sellaisia, että periaatteessa monia hyvin tavanomaisia kokemuksia voidaan kuvata niiden avulla. Tästä herääkin kysymys siitä, onko Deweyn esteettisessä kokemuksessa lopulta kyse mistään kovin erityisestä kokemuksesta. Puolakka ainakin uskoo, että Dewey pitää esteettistä kokemusta erityisenä kokemuksena, sillä onhan esteettinen kokemus kokemuksen huipentuma (2021, 47). Mutta erityisenä missä mielessä? Siinä mielessäkö, että esteettinen kokemus olisi jotenkin mullistavaa tai harvinaista? Vai onko esteettinen kokemus vain siinä mielessä erityistä, että tuon kokemuksen päättymisen tulee niin sanotusti kokijalle mielekkääseen tai merkitykselliseen lopputulokseen?

Uskon, että Dewey on enemmän jälkimmäisen näkemyksen kannalla. Tässä on tärkeää huomioida Deweyn teorian naturalistinen perusta. Esteettinen kokemus syntyy kokemuksesta yleensä. Esteettinen kokemus ei toisin sanoen tapahdu koskaan tyhjiössä, vaan on jatkumoa niin sanotusti yleisestä kokemisesta. Tästä johtuen hyvinkin tavanomaisilla kokemuksilla voi olla paljonkin samanlaisia ominaisuuksia esteettisen kokemuksen kanssa. Tavanomaisista kokemuksista on myös mahdollista kehittyä esteettisiä kokemuksia, mikäli tuo tavanomainen kokemus on ikään kuin kaapannut huomiomme kokonaisvaltaisesti haltuunsa tai päätämme itse keskittyä siihen tarpeeksi (Dewey TK, 49-51). Esteettinen kokemus on siis vain siinä mielessä erityinen, että se on yhtenäinen. Itse asiassa ollakseen yhtenäinen, tulee kokemuksen olla esteettinen (Dewey TK 55).

Edelliset seikat huomioon ottaen voimme ainakin todeta, että Deweylle esteettisessä kokemuksessa ei ole kyse mistään erityisestä kokemuksesta siinä mielessä, että sen tulisi olla erityisen mullistava tai harvinainen. Tosin koska esteettinen kokemus voi sisällöllisesti vaihdella paljon, voi esteettinen kokemus olla myös harvinainen ja elämää mullistava. Nämä ominaisuudet eivät kuitenkaan ole esteettiselle kokemukselle ensiarvoisen tärkeitä.

Tarkoittaako tämä siis sitä, että meidän arkinen elämämme olisi mahdollista kokea esteettisesti, jos ihminen vain jäsentäisi arkista kokemustaan tarkkaavaisemmin ja tietoisemmin? Kuten edellä mainittiin, niin usein arkisessa elämässä me ikään kuin ajelehdimme. Deweyn mukaan “arkisia kokemuksia vaivaavat usein välinpitämättömyys, väsähtäneisyys ja stereotyyppisyys” (Dewey TK, 315). Nämä kuvaukset arkisista kokemuksista vaikuttavat olevan asenteellisia. Jos ihminen

suuntautuisi arkiseen elämäänsä tarvittavalla tarkkaavaisuudella, olisiko arkinen elämä jatkuvasti esteettistä?

Pohditaan asiaa esimerkin avulla. Kuvitellaan tilanne, jossa henkilö on kunnostamassa vanhaa ladon ovea. Oven saranat tulee vaihtaa uusiin ja arkisesti tarkasteltuna kyse on hyvin tavanomaisesta toimenpiteestä esimerkiksi maatilán omistajalle. Maatilán omistaja voi tarttua toimeen välinpitämättömänä ja väsähtäneenä, mutta toisaalta hän voi tehdä kyseisen toimen myös tarkkaavaisena. Voimme ikään kuin sisällyttää kaikki esteettiseen kokemukseen edellytetyt kohdat oven kunnostamiseen. Oven korjaus on ajallinen prosessi, joka aloitetaan ja joka päättyy kun ovi on korjattu. Oven korjaukseen liittyy myös jännittyneisyyttä ja rytmiä, sillä korjausprosessi etenee kohti sen valmistumista toiminnan seurauksena. Prosessiin liittyy myös eri vaiheita, kuten vanhojen saranoiden poistaminen ja uusien ruuvaaminen paikoilleen. Jokainen lisätty ruuvi vie kohti prosessin huipentumaa, eli tuo kokemus kehkeytyy. Lopulta maatilán omistaja nostaa oven ylös ja asettaa sen uusille saranoille. Ovi napsahtaa tyydyttävästi paikoilleen ja liikkuu entistä paremmin auki ja kiinni. Näin kokemus on tullut päätökseen ja kaiken edellä esitetyn mukaan kyseinen kokemus olisi kaiken järjen mukaan esteettinen.

Oman tulkintani mukaan edellinen kuvaus arkisesta toiminnasta olisi Deweyn mukaan ehdottomasti esteettinen. Näin ollen esteettinen kokemus on mahdollista saavuttaa hyvinkin arkisten asioiden äärellä. Tulkintani mukaan esteettisyys siis vaatii oikeanlaista tarkkaavaisuutta, eli "tietoisena" olemista. Ilman tätä tarkkaavaisuutta kokemukset lipuvat helposti ohitsemme ilman, että kykenemme todella arvostamaan niitä. Esteettisyys on siis seurausta yhdestä yhtenäisestä kokemuksesta.

Luultavasti moni olisi valmis kyseenalaistamaan edellä esitetyn esimerkin esteettisestä kokemuksesta. Esteettiseen kokemukseen halutaan usein liittää ajatus jostain erityisestä. Haluaisin itse myös uskoa, ettei esteettistä kokemusta lopulta voida synnyttää olemalla vain täysin tarkkaavainen ja läsnä. Esteettisen kokemuksen erityisyys tai erikoisuus liittyy nimenomaan sen osittaiseen arvaamattomuuteen. Emme voi olla aina täysin varmoja, koemme esimerkiksi Deweyn mainitsemaa jännittyneisyyttä, joka liittyy esteettisen kokemuksen kehkeytymiseen. Sen, että hyväksyykö Deweyn näkemyksen esteettisestä kokemuksesta riippuu pitkälti hänen edellä esitettyjen ominaisuuksien tulkinnasta.

Tarkkaavaisuudella on kuitenkin ensiarvoisen tärkeä tehtävä esteettiseen kokemukseen liittyen siitä syystä, että ilman tarvittavaa tarkkaavaisuutta ja läsnäoloa ei esteettistä kokemusta ole mahdollista alkuunkaan muodostaa. Toisin sanoen tarkkaavaisuus tai läsnäolo ei takaa esteettistä kokemusta, mutta on sen ehto. Jos emme esimerkiksi tarkkaavaisesti keskity meille esitettyyn taideteokseen, voimme olla suhteellisen varmoja siitä, ettei kokemuksemme tuosta teoksesta ole esteettinen.

2.4.1 Taiteesta ja sen museokäsityksestä

Taide on kieltämättä yksi suurimmista väylistä, jonka avulla ihmiset voivat kokea esteettisiä kokemuksia. Taiteen erinäiset muodot ovat historian aikana lisääntyneet, kuten samoin myös tavat ymmärtää taidetta itsessään. Alkujaan taide merkitsi taitoa, kykyä toimittaa tai tehdä jokin asia taidokkaasti. Nykyisin taide on vaikeampi määritellä, enkä tämän tutkielman puitteissa siihen ryhdy. Oxfordin sanakirjan määritelmän mukaan “taide on luovan ja mielikuvituksen kyvyn ilmaus tai

menetelmä, jolla yleensä viitataan visuaaliseen muotoon, kuten maalaukseen, veistokseen tai muuhun.”

Dewey luultavasti hyväksyisi edellisen määritelmän taiteesta (Dewey TK, 11, 63).

Dewey kuitenkin myös ajatteli, että taide ymmärretään nykyisin liian pitkälti taideteosten kautta ja tästä seuraa erinäisiä ongelmia.

“Kun taide-esineet irrotetaan kokemuksen alkuperän ja toiminnan olosuhteista, niiden ympärille muodostuu verho, joka peittää näkyvistämme melkein kokonaan niiden yleisen, estetiikan teoriaan kuuluvan merkityksen. Taide sulkeutuu omaan valtakuntaansa: se irtautuu kaiken muun inhimillisen ponnistelun, kokemisen ja saavuttamisen aineksesta ja päämääristä. (...) On palautettava jatkuvuus kokemuksen jalostuneiden ja tihentyneiden muotojen, taideteosten, sekä sellaisten päivittäisten tapahtumien, toimien ja altistumisten välille, joista kokemus yleisten käsitysten mukaan muodostuu” (Dewey TK, 11-12).

Dewey siis ajattelee, että mikäli ainoastaan tarkastelemme taidetta tai taidetta koskevaa teoriaa, emme opi ymmärtämään sen paremmin niitä kuin muitakaan esteettisiä kohteita. Taideteokset, kuten muutkin esteettiset kohteet perustuvat lopulta kokemuksen tavanomaisiin voimiin ja olosuhteisiin. Teorian taiteesta tulee ikään kuin perustua taidetta edeltäviin esteettisiin kokemuksiin. Deweyn mukaan “meidän pitää lähteä liikkeelle raakileista, sellaisista tapahtumista ja tapahtumapaikoista, jotka vangitsevat ihmisen silmän ja korvan huomion, herättävät hänen kiinnostuksensa”. (Dewey TK, 11-13.)

Edelliset katkelmat puhuvat niin sanottua taiteen museokäsitystä vastaan. Deweylle museot ja taidemuseot olivat äärimmäisen hyvä esimerkki siitä, kuinka taiteet ja erilaiset objektit oli onnistuttu irrottamaan arjen ympäristöstä negatiivisella tavalla. Museoimalla teoksia ja tavaroita nuo asiat oltiin ikään kuin tarpeettomasti nostettu

“pyhään” asemaan. Tämän tyyppinen asioiden lokerointi oli hänelle hyvä esimerkki siitä, mitä vastaan hän pyrki naturalistisella teoriallaan taistelemaan. Taiteen irrottaminen muusta elämästä ei hänen mielestään palvellut taiteita sen enempää kuin meidän käsityksiämme siitä. Kun taidetta aletaan tarkastelemaan irrallisena kokemuksesta yleensä, seuraa siitä taiteeseen liittyvän ymmärryksen vääristymistä.

Taiteen irrottaminen arkisesta kokemuksesta ja tähän “pyhyiden” asemaan nostamisesta seuraa lopulta vain taiteen tuotteistamista. Taide muuttuu näin pinnalliseksi ihailun ja kaupan kohteiksi sen sijaan, että niillä olisi todellista vaikutusta elämiimme. Taiteen erottaminen arjesta aiheuttaa myös sen, että taide nähdään jonain eksoottisena ja ihmeellisenä, kun taas elämä yleensä tylsänä ja mielenkiinnottomana. Dewey ei tietenkään halunnut näin käyvän, vaan halusi, että ymmärrämme taiteen merkityksen elämää todella rikastuttavana seikkana. Taide ei saa olla pakoa todellisuudesta, vaan sen tarkoitus on auttaa meitä ymmärtämään itseämme paremmin ja paljastaa arkisiin asioihin sisältyviä merkityksiä. (Leddy 2023; Dewey TK, 14.)

Deweyn museokäsityksen kritiikki voi tuntua nyky lukijasta hieman omituiselta. Ovatihan museot nykyisin instituutioita, jotka mahdollistavat historiallisten teosten säilymisen ja näyttämisen myös tuleville sukupolville – samoin kuin esimerkiksi filosofiassa oppialana on tässäkin hyvä ottaa huomioon näkemysten historiallinen konteksti. Dewey eli aikana, jolloin taiteet olivat alkaneet saada entistä enemmän statusta jonain sellaisena, joka oli merkityksellistä itsessään. Vaikka tämä oli itsessään hieno asia, seurasi siitä myös, että taiteisiin liittyvät erilaiset elitistiset piirit nostivat päätään. Usein nämä piirit näkivät myös taiteen vain lähinnä mahdollisuutena taloudelliseen hyötyyn. Dewey myös mainitsee, että museot olivat

pitkälti täytetty muilta mailta ryöstetyillä arvoesineillä, eivätkä täten edustaneet oikeaa paikkaa, jossa noita esineitä tulisi kokea ja tarkatsella. (Dewey TK, 17.) Huomioimalla nämä seikat ei Deweyn näkemys taiteen museokäsityksestä olekaan niin erikoinen kuin miltä alunperin vaikutti: kamppailemme itse asiassa tänäkin päivänä hyvin samankaltaisten asioiden kanssa.

Seuraavassa luvussa jätämme Deweyn näkemysten tarkastelun sikseen ja siirrymme tarkastelemaan Yuriko Saiton arjen estetiikkaa.

3. Yuriko Saiton arjen estetiikka

Yuriko Saito on yksi arjen estetiikan keskeisistä edustajista. Saito itse kertoo aloittaneensa estetiikan laajentamisen ympäristöestetiikan kautta, joka kuitenkin pian laajeni arkisten asioiden esteettiseen tutkimukseen (Saito 2007, 1). Hänen teoksensa *Everyday Aesthetics* (2007) kuuluu suuntauksen yhteen viitatuimpiin teoksiin ja tästä johtuen kyseinen kirja toimii myös tutkimukseni yhtenä lähteenä.⁸ Mitä tämä arjen estetiikka nyt varsinaisesti on? Saito kuvailee suuntausta näin:

“arjen estetiikka on estetiikan suuntaus, jossa tarkastellaan objektien, ympäristöjen ja tilanteiden estetiikkaa meidän jokapäiväisessä elämässä. Tässä mielessä arjen estetiikka eroaa perinteisestä länsimaisesta estetiikan diskurssista, jossa pitkälti keskitytään nimenomaan taiteeseen.”⁹ (Saito 2015)

⁸ Arjen estetiikka ei ole suuntauksena täysin yhdenmukainen, vaan sen edustajilla on luonnollisesti aiheeseen liittyviä erimielisyyksiä. Kun tässä tekstissä viitataan arjen estetiikkaan, niin viitataan lähtökohtaisesti Saiton käsityksiin arjen estetiikasta.

⁹ Taiteella viitataan tässä perinteisiin esteettisiin taidemuotoihin, kuten kuvataiteeseen, musiikkiin, runouteen jne.

Saito väittääkin, että “estetiikka” sanana on jo pitkään ajateltu merkitsevän samaa kuin taiteenfilosofia (Saito 2023). Arjen estetiikan yksi keskeisimmistä pyrkimyksistä onkin laajentaa estetiikan kenttää, joka ulottuisi myös taidekeskeisten näkemysten ulkopuolelle.

Yksi tärkein syy tälle “estetiikan laajentamiselle” on paljastaa arkisten asioiden esteettiset ulottuvuudet. Saiton mukaan arkisia asioita pidetään usein itsestäänselvinä ja ainoastaan funktionaalisina eli toiminnallisina. Saiton mukaan olemme harvoin tietoisia siitä, että arkisilla asioilla todellakin on merkittäviä esteettisiä ominaisuuksia ja näillä esteettisillä ominaisuuksilla on moraalisia, poliittisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä huomattavia seurauksia. (Saito 2007, 1-2.) Voimme ikään kuin ajatella, että arkiset objektit, ympäristöt ja tilanteet kätkevät esteettiset ominaisuutensa arkisuuden verhon alle. Koska ne ovat arkisia, emme vain yleensä näe niissä mitään erikoista. Tästä huolimatta toimintamme arkisten asioiden parissa on esteettisesti sävytettyä vaikka emme sitä usein tiedostaisikaan. Erilaisiin arkisiin toimintoihin, kuten vaikka siivoamiseen, liittyy yleensä esteettinen elementti. Siivotessa toimintaamme ohjaa pyrkimys siisteyteen, ympäristömme ehostamiseen. Tämä on vain yksi vaatimaton esimerkki arkeen liittyvästä esteettisestä toiminnasta, jota tulemme harvoin ajatelleeksi. Saito pyrkii kirjassaan tuomaan näitä harvoin ajateltuja esteettisiä puolia näkyviksi.

Vaikka Saiton yksi tärkeä pyrkimys on tuoda arjen esteettisiä ominaisuuksia tietoomme, on hänen lopullinen pyrkimyksensä arjen estetiikan kanssa luoda niin sanottua *vihreää estetiikkaa*. Arjen estetiikan tarkoituksena on paljastaa jokapäiväisessä elämässämme esiintyviä esteettisiä asenteita, pyrkiä ymmärtämään niitä ja lopulta muuttamaan niitä mikäli se nähdään eettisesti tarpeellisena. Näin

ollen Saito vaikuttaa pitävän estetiikkaa ja etiikkaa vahvasti toisiinsa sidottuina. Ollakseen vihreää estetiikkaa, estetiikan tulee olla kytköksissä hyvään. Ollakseen kytköksissä hyvään sen tulee tukea ja olla sopusoinnussa ympäristön ja ihmisten tarpeiden kanssa. Tulkintani mukaan arjen estetiikka on siis ikään kuin pyrkimys tuoda näkyväksi arkeemme liittyvät esteettiset ulottuvuudet ja tottumukset, kun taas vihreä estetiikka on pyrkimys tai normatiivinen aate, joka kertoo miten estetiikkaa tulisi harjoittaa niin arjessa, erilaisissa tuotannoissa kuin vaikkapa taiteissa.¹⁰

Saito tuntuu ajattelevan, että arjen estetiikan ei tule käsitellä yksioikoisesti ainoastaan kauneuden tutkimista, jota perinteinen estetiikka pyrkii tutkimaan, sillä arjessamme kaunis voi olla kaikkea muuta kuin synonyymi hyvän kanssa.

Esimerkiksi monet ihmisten tuottamat kauniit asiat voivat olla, ja usein ovatkin, ympäristölle haitallisia. Tämän vuoksi Saito ei halua korostaa vain estetiikan niin sanottuja positiivisia ominaisuuksia. Ominaisuudet kuten ruma, jopa inhottava ja haiseva, voivat olla kauneuden tavoin aivan yhtä merkityksellisiä, mikäli ne ovat seurausta jonkinlaisesta hyvästä ylläpitävästä asiasta. Saito antaa esimerkin suoalueista olettaen, että ihmiset yleisesti pitävät suoalueita epämiellyttävinä ja rumina. Tästä huolimatta suoalueiden merkitys ympäristölle ja eri eläinlajeille on äärimmäisen tärkeä. Olisi siis väärin arvottaa suoalueita ainoastaan positiivisten esteettisten ominaisuuksien puutteen vuoksi.

Estetiikka on Saitolle pohjimmiltaan reagoimista johonkin asiaan tai ympäristöön. Tämän reagoimisen, oli se sitten positiivinen tai negatiivinen, ei tule yksin määrittää lopullista arviointia kohteesta, koska esteettiset kokemukset voivat usein olla kokonais kuvan kannalta vääristäviä. Tässä mielessä estetiikkaa ei tule irrottaa

¹⁰ Vihreä estetiikka on kuitenkin myös arjen estetiikkaa. Pyrin tällä erotuksella nostamaan esille tarkemmin käsitteisiin sisältyviä pyrkimyksiä.

omaksi itsenäiseksi alueekseen, vaan se tulee nähdä osana yhteistä laajempaa moraalista kenttää, johon kuuluvat myös eri tieteet. Saiton mukaan estetiikan tulee aina tehdä yhteistyötä tieteiden kanssa, jotta se voi olla vihreää estetiikkaa. (Saito 2007, 69.) Saiton toivomuksena olisi siis nähdä enemmän vihreää, tiedepohjaista estetiikkaa.

Suuntauksena arjen estetiikka on nimensä tavoin siinä mielessä erikoinen tapaus, että päällisin puolin se vaikuttaa varsin yksinkertaiselta, mutta piilottaa kuitenkin sisäänsä yllättävän monimutkaisen ja avonaisen kentän. Koska suuntausta voidaan pitää vielä suhteellisen nuorena ja keskeneräisenä, tuottaa sen sulkeminen selkeisiin raameihin huomattavia hankaluuksia. Nämä seikat ovat kuitenkin Saiton arjen estetiikassa selviä: 1. Arjen estetiikka pyrkii paljastamaan arkiseen elämäämme liittyviä lähes tiedostamattomia esteettisiä ominaisuuksia. 2. Tehdäkseen tämän tulee arjen estetiikan omaksua esteettinen näkemys, joka ei ole taidekeskeistä estetiikkaa. 3. Yhdistämällä oppeja sekä estetiikasta, etiikasta sekä laajemmin eri tieteistä, voidaan luoda tulevaisuuden kannalta merkityksellistä vihreää estetiikkaa.

Tulen käsittelemään arjen estetiikka seuraavasti. Aluksi nostan arjen estetiikan tarkempaan käsitteen määrittelyyn sekä tuon esille siihen liittyviä ongelmakohtia. Seuraavaksi tuon esille arjen estetiikan suhteen taidekeskeiseen estetiikkaan, jonka Saito näkee riittämättömäksi arjen esteettisten objektien ja ympäristöjen tulkintaan. Tämän jälkeen tuon esille esimerkkejä arjen estetiikan tutkimuskohteista ja tarkastelen tarkemmin arjen estetiikasta kumpuavaa vihreää estetiikkaa.

3.1 Arjen estetiikan määrittely

Edellisen luvun toisessa kappaleessa esitin Saiton ytimekkään määritelmän arjen estetiikalle. Määritelmän tärkein kohta kuului näin: “arjen estetiikka on estetiikan suuntaus, jossa tarkastellaan objektien, ympäristöjen ja tilanteiden estetiikkaa meidän jokapäiväisessä elämässä”.

Saiton määritelmä vaikuttaa päällisin puolin varsin selkeältä. Vaikka suoraan tähän Saiton esittämään määritelmään ei ole esitetty sen erityisempiä vastalauseita, on arjen estetiikka yleisesti saanut kritiikkiä liian laveista määritelmistään (Melchionne 2013). Tämän kaltaista kritiikkiä voidaan aivan perustellusti esittää myös Saiton edellä esittämään määritelmään. Erityisesti tästä määritelmästä voisi nostaa seuraavat kohdat esille: mitä Saito tarkoittaa estetiikalla? Entä mitä tarkoittaa arki tai jokapäiväisyys? Kyseiset termit on helppo ottaa itsestään selvyytenä, mutta niiden tarkempi määrittely osoittautuukin yllättävän hankalaksi.

Ensinnäkään Saito ei itse pyri määrittelemään termiä “estetiikka” kovin tarkasti, vaikka sitä häneltä voisi vaatia. Estetiikka merkitsee Saitolle itselleen jotain hyvin monimerkityksellistä. Hän ei myöskään halua kieltää aiempien filosofien laajaa kirjoa erilaisista estetiikan määrittelyistä, vaan näkee niissä kaikissa omat vahvat puolensa. Saiton mukaan estetiikalla on pitkään viitattu ominaisuuksiin kuten kauneuteen, sulokkuuteen tai vaikkapa voimaan, jotka muodostuvat havainnossa, mutta jotka eivät ole kuitenkaan palautettavissa ainoastaan havaintoon. Saiton mukaan jotkut ajattelevat estetiikan merkitsevän myös tietynlaista kokemusta, kun taas toisille se on eräänlainen asenne, ikään kuin suhtautumistapa asiaa kohden. Kuten edellä mainitsin, Saito hyväksyy kaikki nämä edelliset näkökulmat, mutta samalla hän ajattelee estetiikan olevan jotain paljon enemmän. (Saito 2007, 9.)

Saitolle estetiikka on oikeastaan, laajasti määriteltynä reagoimista aistihavainnolla johonkin objektiin, tapahtumaan tai toimintaan. (Saito 2007, 10).

Tämän perusteella vaikuttaisi siltä, että kritiikoiden väitteet liian laveista määritelmistä pitäisivät paikkansa. Ei kai estetiikkaa tulee pitää täysin saman kuin havaintoa? Mutta juuri tämä vaikuttaisi olevan Saiton pyrkimys. Estetiikka ei siis ole Saitolle kauneuden tutkimista, vaan se on ennemminkin havaitsemisen ja reagoimisen tapa. Tässä mielessä Saito pyrkii palauttamaan estetiikan sen alkuperäiseen merkitykseen, jossa estetiikka merkitsee havaitsemista. Estetiikka ei siis ole hänelle merkitykseltään mitään ylevää, vaan yksinkertaisesti reagoimista aistien avulla. Täten estetiikkaan tulee sisällyttää myös erilaiset negatiiviset ominaisuudet. Mielenkiinnon kohteina ei tule olla vain kauniit ja ylevät asiat, vaan kaikki kokemuksessa arvoittavat relevantit seikat ja ominaisuudet. (Saito 2019.)

Kun peilaamme edelliseen, arjen estetiikan pyrkimys tulee meille ainakin jossain määrin selkeämmäksi. Arjen estetiikassa käsitellään muun muassa arkisia ympäristöjä, tavaroita ja niiden käyttöä, kotitöitä, kanssakäymistä muiden kanssa, päivittäisten tarpeiden kuten syömisen, liikkumisen ja peseytymisen estetiikkaa. Arjen estetiikka pyrkii siis tuomaan tarkastelun alle kauneuden sijaan laajemman kirjon esteettisiä ominaisuuksia, kuten: nätti, söpö, sotkuinen, siisti, eläväinen, yksitoikkoinen, ruma ja niin edelleen—mainitakseni vain muutamia. Nostamalla enemmän ominaisuuksia estetiikan kentälle arjen estetiikka onnistuu esittämään tuoreita teoreettisia näkemyksiä, joita ei ole voitu käsitellä taidekeskeisillä teoriolla. (Saito 2014).

Taidekeskeiset teoriat ovat tietenkin syntyneet ja perustuvat erityisesti taiteen ymmärtämiselle. Tämän vuoksi onkin ymmärrettävää, että jos koemme kauneutta

esimerkiksi luonnon äärellä näkemällä vaikka kauniin maiseman tai kun koemme kuvotusta astuessamme likaiseen asuntoon, ei jossain mielessä tunnu oikealta, että taideteoria voisi todella pureutua näihin kokemuksiin. Mikäli tarkastelisimme esimerkiksi auringonlaskua taideteoreettisesta näkökulmasta, asettaisimme täten luonnon varsin outoon asemaan. (Saito 2007, 15). Käsittelen aihetta tarkemmin seuraavassa luvussa.

Mitä Saito sitten tarkoittaa arjella tai jokapäiväisyydellä? Saito ei anna tästäkään sen kummempia määritelmiä, mutta kuvaa niitä erilaisten arkisten toimintojen kautta, kuten jo edellä mainittujen siivoamisen, ruoanlaiton ynnä muun kautta. Arki on jotain jonka meistä kyllä jokainen tuntee läheisesti ja intuitiivisesti. On kuitenkin aivan oikeutettua sanoa, että Saito vaikuttaa olevan varsin löyhä käsitteidensä suhteen. Ne eivät vaikuta olevan hänelle hänen projektinsa kannalta erityisen tärkeitä. Pääteoksensa perusteella vaikuttaakin siltä, ettei Saito tietoisesti halua takertua näihin seikkoihin, sillä niiden käsittely vaatisi enemmän tilaa hänen varsinaiselta pyrkimykseltään, johon hän yrittää arjen estetiikkaa suunnata. Saiton pyrkimyksenähän oli arjen estetiikan kautta luoda edellä mainittua vihreää estetiikkaa, jolla voidaan tuoda esille estetiikan ja etiikan yhtymäkohtia koskien arkista elämäämme ja ympäristöä. Tämän luomiseksi ei lopulta ole tarpeellista tehdä syväluotaavia tai tyhjentäviä käsitteenmäärittelyjä, joita ei lopulta mahdollisista yrityksistä huolimatta saataisi edes välttämättä aikaan.

Saiton onneksi hän ei ole asiansa kanssa yksin, vaan kenttä on nyt auki kaikille niille, jotka haluavat käsitteenmäärittelyn kanssa kamppailla. Saito myöntääkin kirjansa lopussa, että hänen kirjansa arjen estetiikasta on ennemminkin jonkinlainen pelinavaus kuin mikään viimeistelty ja lopullinen teoria (Saito 2007, 243). Saiton

avuksi voimme nostaa Kevin Melchionnen vuonna 2013 julkaiseman artikkelin “The Definition of Everyday Aesthetics”. Melchionne kiteyttää lyhyen artikkelinsa kulussa arjen estetiikalle neljä keskeistä ominaisuutta, jotka ovat:

1. Jatkuvuus.
2. Yleisyys.
3. Aktiivisuus.
4. Tyypillisesti esteettisyys (muttei välttämättä).¹¹

Melchionnen mukaan arjen estetiikka putoaa jatkuvuutensa puolesta muun muassa taiteen ulkopuolelle, koska arjen estetiikan “arjessa” on kyse jostain jatkuvasta, kertaalleen tai episodimaisesti esiintyvien asioiden sijaan. Arki on meille elämää, joka jatkuu ja toistuu. Eri tapahtumat voivat viedä meidät hetkeksi pois arjesta, mutta lopulta palaamme aina takaisin. Yleisyydellä sen sijaan tarkoitetaan, että arki ei ole mitään eksoottista. Se on meille tuttua ja tässä mielessä yleistä.

Aktiivisuudella Melchionne tarkoittaa, että arkemme on suurilta osin toimintaa.

Teemme ja toimimme rutiiniemme mukaisesti. Arkea kuvaa paremmin itse toiminta kuin sen lopputulos. Arjen estetiikan mukaan arkeen sisältyy tyypillisesti esteettisiä ominaisuuksia, mutta tämä ei ole aina täysin välttämätöntä. Melchionne nostaa esille esimerkin roskien viemisestä. Harva varmaan olisi valmis väittämään, että roskien vieminen olisi jonkinlainen esteettinen toimitus. Roskien vieminen on kuitenkin osa jotain laajempaa ympäristön eheyttämistä, jonka voidaan ajatella olevan ainakin jossain mielessä esteettistä. On siis mahdollista nähdä myös jopa roskien vieni esteettisenä. (Melchionne, 2013.)

¹¹ Englanniksi nämä neljä kyseistä kohtaa ovat: on going, common, activity, typically but not necessarily aesthetic.

Melchionne huomauttaa, että on tärkeää ymmärtää, ettei arjen estetiikan esteettisillä piirteillä tarkoiteta mitään keksittyjä tai luotuja piirteitä, siinä mielessä kuin vaikkapa taiteilija voi antaa esteettisiä merkityksiä työlleen. Esteettiset merkitykset perustuvat ennemminkin vakiintuneisiin käytäntöihin kuin pyrkimykseen luoda merkityksiä. Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää pukeutumista. Meidän on lähestulkoon mahdotonta elää osana yhteiskuntaa ilman, että pukeutuisimme ainakin jollain tavalla. Pukeutumiseen liittyy esteettisiä ulottuvuuksia, mutta toisille enemmän kuin toisille. Suurin osa ihmisistä tekee ainakin jonkinlaisia esteettisiä valintoja vaatteidensa suhteen, mutta tämä ei kuitenkaan ole mitenkään täysin välttämätöntä. (Melchionne, 2013.)

Melchionnen määritelmä arjen estetiikasta on ainakin tämän tutkielman kannalta riittävä. Määritelmä ei kuitenkaan ole Saiton projektin kannalta täysin yhtenevä, pääosin juuri siitä syystä, että Saito tuntuu väistelevän määrittelyistä seuraavia ongelmia. Kuten aiemmin todettu, ei Saiton projektin valossa ole edes välttämätöntä löytää täysin muuttumattomina pidettäviä määritelmiä. Oman tulkintani mukaan onkin itseasiassa paljon parempi pitää arjen estetiikan määritelmät jokseenkin avonaisina. Koska Saiton pyrkimyksenä on laajentaa esteettistä kenttää, tuntuisi epäintuitiiviselta sulkea tuo nimenomainen kenttä jollain tarkkarajaisilla määritelmillä. Tämä luonnollisesti voi harmittaa erityisesti tarkkuuteen pyrkiviä analyttisiä filosofejä, ja syystäkin. Mutta lopulta arkisessa elämässämme meistä jokainen ymmärtää mitä arjella tarkoitetaan – ainakin siihen asti kunnes tuo käsite problematisoidaan.

3.2 Arjen estetiikan suhde taidekeskeisiin teorioihin

Edellinen luku antaa jo hieman osviittaa sen puolesta miksi taidekeskeiset teoriat eivät sovellu arkisten asioiden esteettiseen tarkasteluun. Koska arkiset asiat ovat luonteeltaan arkisia, tai toisin sanoen jokapäiväisiä, on niitä vaikea tarkastella sellaisten teorioiden näkökulmasta, jotka nostavat esille objektien ja teosten erityisyyttä tai poikkeuksellista olemusta. Taidekeskeinen estetiikka soveltuu siis kyllä erinomaisesti taideteosten tarkasteluun, mutta ei niinkään arkisten asioiden tarkasteluun.

Miksi taiteen teoriat eivät sitten sovellu arkisten asioiden esteettiseen tarkasteluun? Tälle löytyy useitakin syitä, mutta Saito nostaa esille erityisesti kaksi. Ensinnäkin taidekeskeisissä teorioissa painotetaan *pohtivaa ja reflektovaa asennetta*, jolla pyritään arvottamaan koettua teosta tai asiaa. Toiseksi, taidekeskeiset teoriat painottavat voimakkaasti taideteosten äärellä koettua *erityistä esteettistä kokemusta*. Esteettinen kokemus on näin ollen jotain erityistä, joka nousee arkisten kokemusten yläpuolelle. (Saito 2007, 4.)

Tarkastelemalla näitä kahta kohtaa voimme huomata taidekeskeisten näkemysten olevan ristiriidassa arkisten asioiden tarkastelussa. Kun olemme tekemisissä arkisten objektien ja asioiden kanssa, me harvoin pohdimme niitä sen erityisemmin. Suhteemme niihin ei ole samalla tavalla staattista kuin esimerkiksi taideteosten tarkastelussa, jossa taideteosta tarkastellaan tarkoin huomioiden sen erilaiset ominaisuudet ja suhteet, vaan arjen estetiikkaan liittyy pohdinnan sijaan voimakkaammin toiminnallinen elementti.¹² (Saito 2007, 4.) Kiinnitämme arkisiin

¹² Saito ajattelee taide keskeisen estetiikan olevan staattista siinä mielessä, että se ei yleisesti ohjaa mihinkään muuhun toimintaan, kuin teoksen pohdintaan ja kokemiseen. (Saito 2007, 4)

asioihin erityistä huomiota useimmiten vasta sitten, kun ne eivät toimi tai menevät rikki. Toinen kohta esteettisestä kokemuksesta jonain erityisenä kokemuksena ei sekään varsinaisesti sovellu arkisiin objekteihin ja asioihin, ovathan arkiset asiat olemuksellisesti juuri arkisia ja jokapäiväisiä. Toisin sanoen kokemuksemme niiden äärellä ovat harvoin mitenkään erityisiä tai mullistavia.

Edelliset seikat huomioiden on ymmärrettävää, miksi Saiton mukaan perinteiset taidekeskeiset teoriat eivät sovellu arkisten asioiden tarkasteluun. Taiteiden tarkasteluun liittyy myös voimakas *hierarkinen elementti*. Arvostelemme usein, miksi jokin teos on esimerkiksi kauniimpi kuin toinen, mielenkiintoisempi kuin toinen ja niin edelleen. Meidän tulee myös pystyä perustelemaan arviomme hyvin. Näin ollen taidetta tarkasteltaessa tulee esille *oppineisuuden tärkeys* aiheeseen liittyen. Samaa ei odoteta kuitenkaan silloin kun tarkastelemme arkisia asioita. Kun esimerkiksi valitsen kaupassa sopivaa villapaitaa, ei minun tarvitse osoittaa oppineisuutta villapaitoja kohtaan. Oma mieltymykseni riittää valinnan tekemiseen. Syyksi siihen, minkä tähden valitsin tietyn villapaidan muiden villapaitojen joukosta, liittyy kuitenkin eräänlainen esteettinen elementti. Tätä esteettistä elementtiä ei voida tyhjentävästi selittää taidekeskeisillä teorioilla, koska suhteeni siihen ei ole sinänsä pohtiva, vaan välitön. Tätä välitöntä ja erilaiseen toimintaan ohjaavaa voimaa Saito kutsuu “estetiikan voimaksi”. Tällä voimalla on lähes huomaamaton kyky vaikuttaa elämämme eri osa-alueisiin, jopa yhteiskuntaan, ja sen Saito haluaa tuoda päivänvaloon. (Saito 2007, 6.)

Koska arjen estetiikkaa ei ole sovitettavissa perinteisten esteettisten teorioiden alle, tulee luoda uudenlaista teoriaa, jonka avulla arkisiin asioihin liittyvät esteettiset puolet saadaan esille. Syy sille, miksi nämä esteettiset puolet tulee selvittää, liittyy

siihen, että itsestään selvän tuntuksella arjen estetiikalla on kuitenkin yllättävän vakavia seurauksia muun muassa luonnolle esimerkiksi kuluttamisen muodossa. Koska arkinen elämämme koostuu erilaisesta toiminnasta, kuten kuluttamisesta, siivoamisesta, peseytymisestä, korjaamisesta, syömisestä ja niin edelleen, tulee arjen estetiikkaa tarkastella niin esteettisestä kuin käytännöllisestä näkökulmasta käsin.

3.3 Arjen estetiikan merkitys ja vaikutus

On jo tullut esille, että arkeemme sisältyy välttämättä erilaisia esteettisiä ulottuvuuksia ja valintoja. Valitsemme aamulla vaatteet päälle, juomme kahvin kenties lempikupistamme, siivoamme keittiön, ihailamme maisemaa matkalla töihin tai kouluun. Estetiikalla on siis suuri vaikutus siihen, miten elämme elämäämme. Estetiikan merkitys voimakkaana vaikuttimena on tunnettu läpi ihmiskunnan historian: esimerkiksi Platon ajatteli, että runous voi pahimmillaan korruptoida ihmisen mielen ja heikentää heidän kykyään tehdä järkeviä päätöksiä. Tämän seurauksena taiteita, erityisesti runoutta, ei tulisi sallia hänen ihannevaltioonsa (Platon Valtio, 602c-608d).

Olipa Platon taiteista mitä mieltä tahansa, sen suureen vaikutusvoimaan hän kuitenkin uskoi. Harva tuntuu nykyisin kuitenkaan jakavan Platonin negatiivista ajatusta taiteista tai niiden oletetuista huonoista vaikutuksista. Taide nähdään yleensä elämää rikastuttavana asiana, joka muun muassa mahdollistaa näkemysten ja tottumusten kyseenalaistamisen. Taiteen avulla voidaan siis reflektoida elämää, eikä tätä taiteen vaikutusta tule missään nimessä väheksyä.

Vaikka ajatus taiteesta refleктоimisen kohteena on laajalti tuttu, ei samaa voida sanoa arkeemme liittyvien esteettisten asioiden kohdalla. Koska arki on luonteeltaan jokapäiväistä ja yleistä, ei arjen esteettiset kohteet yleensä nouse erityisemmin pohdinnan kohteiksi. Arjen estetiikka toimii huomattavasti hienovaraisemmin. Hienovaraisuudesta ja lähes näkymättömästä olemuksestaan huolimatta arjen estetiikan voidaan väittää vaikuttavan elämäämme jopa enemmän konkreettisella tasolla kuin taiteet. Taiteet ovat luonteeltaan erityisiä: ne kiinnittävät huomion ja usein myös irrottavat meidät arjesta. Arjen asiat taas ovat arkisuudessaan huomaamattomia, mutta niiden toistuvuuden ja aktiivisuuden kautta arjen esteettisellä toiminnalla on huomattava vaikutus elämiimme tai vaikkapa ympäristöön.

Saiton mukaan helpoin esimerkki tästä estetiikan vaikutuksesta elämiimme ja ympäristöön liittyy vaatteiden ja muiden tuotteiden kulutukseen. "Tyyli" on jotain sellaista, joka pitkälti määrittää eri tuotteiden suosion niin muodissa kuin vaikkapa muotoilussa. (Saito 2007, 56). Oli tuote mikä tahansa, halutaan se lähes tulkoon aina esittää esteettisesti positiivisessa mielessä. Näin siksi, jotta tuote olisi entistäkin haluttavampi. Tässä kohdin on kuitenkin hyvä huomauttaa, että Saito ei väitä, että estetiikka olisi suinkaan ainoa arkielämäämme tai kulutustottumuksiin vaikuttava asia. Monet arjen tekemisemme tehdään myös ei-esteettisistä syistä. Siivousta ei esimerkiksi tehdä ainoastaan esteettisistä syistä, sillä puhtauteen liittyy myös terveydellisiä syitä. Toisaalta voimme myös joutua tekemään asioita pakon sanelemana. Joudumme esimerkiksi hankkimaan uuden takin, jotta tarkenemme ulkona kylmässä talvessa. Esteettiset mieltymykset ohjaavat toimintaamme kuitenkin varsin merkittäväällä tavalla ja usein edeltävät monia ostopäätöksiä. Esteettiset mieltymykset siis vaikuttavat päätöksiin, mutta eivät suinkaan ole aina

kokonaan vastuussa noista päätöksistä. On varsin luontevaa myöntää, että esteettisten mieltymysten vaikutus on hyvin suuri kun tarkastelemme esimerkiksi henkilökohtaisia kulutustottumuksiamme.

Esteettiset mieltymykset harvoin ovat kuitenkaan täysin omiamme, vaan ne ovat suurimmilta osin jaettuja. Mieltymykset eivät suinkaan synny tyhjiössä, vaan muodostuvat yhteiskunnan eri piireissä ja yhteisöissä. Eri kulttuureissa ja alakulttuureissa on omia esteettisiä sääntöjä ja taipumuksia, joita yksilö omaksuu itselleen. Jotkut asiat omaksutaan vapaaehtoisesti ja tiedostetusti, kun taas toiset lähes automaattisesti ja huomaamatta erilaisten tapojen ja rituaalien kautta. Esteettiseen elämään kuuluu siis vuorovaikutus ympäristön, yhteisön ja kulttuurin kanssa.

Koska estetiikkaan liittyy voimakas yhteisöllinen elementti, on se voitu valjastaa käyttöön myös hyvin tuhoisilla tavoilla. Saito antaa esimerkin Natsi-Saksasta, jossa saksalaista yhteiskuntaa muokattiin hyvin systemaattisella tavalla tietynlaiseksi. Kaikkien kauheuksien lisäksi natseilla oli muun muassa pyrkimys muokata ympäristön kasvillisuutta siten, että kaikki vierasperäiset kasvit saataisiin ympäristöstä kitkettyä. (Saito 2007, 55) Kyseisen tempun tarkoituksena oli nostaa saksalaisten maanpuolustusmoraalia ja antaa saksalaisille parempi tuntu kodista. Toinen tapaus, jossa estetiikka on valjastettu käyttöön tuhoisin seurauksin löytyy Japanista, jonka armeijassa omaksuttiin romanttinen ajatus kirsikankukkien putoamisesta suhteessa kamikaze-lentäjiinsä: lentäjät omaksuivat kirsikankukkien hetkellisyyden ja putoamisen kuvastamaan omaa elämäänsä. (Saito 2014.)

Edelliset esimerkit voivat tuntua jokseenkin äärimmäisiltä, mutta ei rauhan aikanaan olla tämän kaltaiselta vaikuttamiselta suojassa. Kuten edellä on mainittu,

estetiikkaa käytetään meille asioiden myymiseen, mutta myös erilaisten mielikuvien luomiseen. Erilaiset tahot pyrkivät luomaan esteettistä kuvastoa, joka lisää muun muassa erilaisten tuotteiden myyntiä ja kulutusta, mutta toisaalta esimerkiksi erilaisilla tavaroilla ja taideteoksilla on myös aina ollut tärkeä osa kansallisen identiteetin luomisessa. Joskus taideteoksia luodaan juuri tästä nimenomaisesta syystä, mutta myös tavaroita ja teoksia vain omaksutaan osaksi kansallista identiteettiä. On siis hyvä pitää mielessä, että esteettistä vaikuttamista tapahtuu kaikkialla ja kaikkina aikoina.

Tästä syystä Saito haluaakin, että ihmisiä koulutettaisiin myös luontoon ja arkeen liittyvien esteettisten seikkojen arvioinnissa, eikä vain liittyen taiteisiin (Saito 2007, 84.) Jos ihmiset eivät ole tietoisia kuinka esteettiset seikat vaikuttavat meihin, ovat he alttiimpia tekemään huonoja valintoja kulutustuotteiden ostamisen ja muiden tekojen saralla. Saito ei halua syyllistää yksittäisiä kuluttajia heidän valinnoistaan, vaan syventää heidän ymmärrystään niistä esteettisistä vaikuttimista, jolle yksilöt ovat alttiita (Saito 2014). Esimerkiksi olemme taipuvaisia tarkastelemaan ja arvottamaan valmistettuja objekteja niiden itsensä olemuksen kautta ilman, että otamme huomioon esimerkiksi niitä tapoja, joilla ne on tehty. Tämän kaltaisessa tarkastelussa ei sinänsä ole mitään väärää, mutta mikäli se on ainoa tapamme tarkastella asioita, jää paljon eettisesti merkityksellisiä seikkoja huomioltamme pimentoon. Seuraavassa luvussa tarkastelemme juuri tähän liittyviä seikkoja sekä Saiton näkemystä “toisaalla olevan” estetiikasta (engl. aesthetics of elsewhere).

3.4 “Toisaalla olevan” estetiikka

Aiemman perusteella voimme olettaa Saiton haluavan, että esteettisessä keskustelussa emme ainoastaan kohdentaisi arviotamme koskemaan vain objekteja itsessään. Saiton mukaan myös se prosessi, jolla jokin objekti tai asia on tehty (eli mikä sen vaikutus muualle on) tulisi konkreettisesti sisällyttää tuon objektin esteettiseen arviointiin. (Saito 2007, 65.)

Olemme yleensä tottuneet arvioimaan yksittäisiä ja valmiita objekteja. Esimerkiksi kun ystävämme pyytää meitä katsomaan hänen uutta autoaan, me tarkastelemme autoa itsessään. Sen väriä, muotoa, ja jos ystävämme päästää meidät vielä koeajolle, niin sen ajotuntumaa ja kenties tuoksuakin. Tähän esteettiseen arviointiin harvoin sisällytetään kysymyksiä esimerkiksi auton tekoon liittyvistä eri vaiheista. Kuinka paljon päästöjä auton tekemisestä aiheutui? Oliko työntekijöillä työtä tehdessään reilut olosuhteet? Mitkä tämän auton vaikutukset ympäristöön ovat tulevaisuudessa? Moni voisi pitää tällaisia kysymyksiä epärelevantteina kun pyrkimyksenämme on arvioida nimen omaan auton esteettisyyttä. Saitolle nämä seikat eivät ole esteettisyyden kannalta epärelevantteja, vaan asian valmistustavan ja sen vaikutusten muualle tulee olla myös tärkeitä esteettisiä mittareita.

Otetaan toinen esimerkki: menen huonekalukauppaan aikomukseni ostaa asuntooni uusi ruokapöytä. Näen kauniin mahongista tehdyn pöydän, ja kalliista hinnasta huolimatta päätän ostaa pöydän sen esteettisten ominaisuuksien vuoksi. Jälleen tässäkin tapauksessa esteettiset arvostelmani koskevat ainoastaan pöytää itsessään. Saiton mukaan kun laajennamme perspektiiviämme pöydän tuotantoprosessiin, selviää, että pöydän valmistamiseen edellytetyt hakkuut ovat aiheuttaneet konkreettisesti rumuutta jossain muualla. Rumuus ei tässä mielessä ole

vain esteettinen arvostelma, vaan myös jotain, joka aiheuttaa haittaa tai vahinkoa. Tätä Saito tarkoittaa “toisaalla olevan” -estetiikalla. (Saito 2015.) Kun saamme tietoomme kyseisen pöydän valmistukseen liittyvät epäeettiset hakkuut, ei mahonkipöytä näyttäydy meille enää välttämättä yhtä kauniina kuin ennen. Objektia tulisi siis arvottaa esteettisesti sen itsensä vuoksi, mutta myös sen kautta, mikä sen vaikutus muualle oikein on.

Jos otamme Saiton esittelemän esteettisen arviointitavan käyttöön, huomaamme, että monet kauniina ja mieluisana pitämämme asiat eivät lopulta ole niin kauniita kuin alunperin ajattelimme. Kemiaalisesti värjättyjä vaatteita pidetään nätteinä, mutta ne myös ovat luonnolle hyvin haitallisia. Yhdysvalloissa pitkään perinteisinä ja kauniina pidetyt vihreät nurmet ovat tärkeä esteettinen symboli, mutta ne ovat myös jättimäisiä vesivarojen kuluttajia – puhumattakaan erilaisista kemikaaleista, joita käytetään nurmen sileän pinnan säilyttämiseksi. (Saito 2007, 65.) Myös timantteja on perinteisesti pidetty kauniina, mutta kuinka kauniina ne meille näyttäytyvät, jos niiden kaivajilla on ollut erityisen epäinhimilliset olosuhteet? Tämänkaltaisia esimerkkejä on löydettävissä lukuisia.

Saito nostaakin esille, että tuotteiden tekijöiden esteettiset näkemykset ovat usein ideologisia, ja ideologia menee usein ympäristön edelle (Saito 2007, 68). Saito puhuu lähinnä eri tuotteiden tuottajista, mutta uskon, että kyseisen ajatuksen voi oikeutetusti liittää myös ihmisiin yleensä. Ympäristökysymyksissä ihmiset haluavat suojella mielummin kauniita olentoja kuin rumia: usein esimerkiksi populaarikulttuurissa esitetyt eläimet saavat ensimmäisinä ihmisten sympatiat puolelleen. (Saito 2007, 58.) Madagaskarin Ai-ai eli sormieläin tuskin voi saavuttaa

samanlaista suosiota kuten esimerkiksi isopanda, joka toistuvasti on esillä positiivisessa valossa sen ulkoisten ominaisuuksien vuoksi.

Edelliset huomiot koskevat myös ympäristöjä. Erityisesti Yhdysvalloissa kauniit ja jylhät ympäristöt halutaan säilyttää, kun taas suoalueet ja preeria on nähty tylsinä alueina, jotka voidaan hyvin ottaa käyttöön muun muassa tuotantotarkoituksiin. Myös Floridassa sijaitseva Everglades-kansallispuisto, jota nykyisin arvostetaan suuresti, sai kansallispuiston asemansa vasta vuonna 1947 kahdenkymmenen vuoden taistelun jälkeen. Kongressissa käydyistä keskusteluista käy ilmi, että ihmisten oli vaikea ymmärtää, miksi suoaluetta tulisi suojella, koska suo ei näyttäytynyt heille laisinkaan mielenkiintoisena tai kauniina. (Saito 2014.) On siis niin, että usein esteettinen ensivaikutelma ja sen suhde vallitsevaan ideologiaan ja kulttuuriin määrittää pitkälti mitä asioita halutaan säilyttää ja mitä ei.

Esteettiset mieltymykset voivat vaikuttaa myös negatiivisella tavalla uusiin tuotantoihin. Esimerkiksi tuulivoimaloita on usein vastustettu erinäisten syiden vuoksi, mutta myös puhtaasti esteettisistä syistä. Niiden on sanottu pilaavan maiseman sekä myös aiheuttavan häiritsevää melua. Saito kuitenkin vaikuttaa ajattelevan, että koska tuulivoima tuottaa konkreettista hyötyä muualla, voidaan sen epäesteettiset ominaisuudet ikään kuin kumota niiden ekologisilla vaikutuksilla.¹³ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö tuulivoimaa voisi tulevaisuudessa kehittää esteettisempään suuntaan. On täysin luontevaa pyrkiä minimoimaan myös maisemaan aiheutetut esteettiset haitat. (Saito 2014.) Uskon, että ideologialla on tässäkin asiassa omat vaikutuksensa molempiin suuntiin. Koska esteettinen

¹³ Saiton esimerkki tuulivoimasta on kuitenkin kiistanalainen. Esimerkki toimii lähinnä sellaisilla alueilla, joissa tuulivoimasta ei aiheutuisi muita kuin esteettisiä haittoja. Tuulivoimasta voi kuitenkin seurata esimerkiksi metsänhakkuita ja vaaraa eläimille. Näissä tapauksissa tuulivoima ei ole kovin hyvä esimerkki "toisaalla olevan" estetiikasta.

ensivaikutelma ja ideologia voivat peittää ympäristölle merkityksellisiä seikkoja alleen, vaikuttaa siltä, että Saiton ehdottamalle “toisaalla olevan” estetiikalle olisi käyttöä.

Jotkut voisivat kuitenkin kritisoida Saitoa jälleen kerran epämääräisyydestä. Asioiden tuottamiseen liittyy valitettavasti sellainen realiteetti, että ne aiheuttavat muun muassa alueiden kulumista ja muokkaamista. Saitolta voitaisiin siis kysyä, missä määrin voimme tuottaa vahinkoa muualla oikeutetusti. Saito luultavasti vastaisi, että voimme tuottaa ja aiheuttaa rumuutta siinä määrin kun se on kestävä ja ekologista. Vahingon aiheuttaminen ympäristölle tulee minimoida parhaan mukaan. Rumuushan ei ollut varsinaisesti kategoria, jota Saiton mukaan tulisi erityisesti välttää. Jos jokin asia on ruma, mutta tuottaa erityisen paljon hyviä vaikutuksia ympäristölle, voidaan se nähdä kauniina “toisaalla olevan” estetiikan näkökulmasta. Tästä esimerkkinä toimii vaikka edellä esitetty tuulivoima. Ekologisuus ja ihmisten tarpeet ovat kuitenkin harvoin harmoniassa toistensa kanssa. Joku voisi väittää, että vaikka ajatus on kaunis, on ihmisten tarpeiden ja halujen saaminen riittävälle ekologiselle tasolle yksinkertaisesti mahdotonta. Saito vaikuttaa olevan tästä eri mieltä, ja siksi hän kannattaakin seuraavaksi esiteltävää vihreää estetiikkaa.

3.5 Vihreä estetiikka

Vaikka estetiikalla voidaan edellä esitettyyn viitaten sanoa olevan tuhoisia vaikutuksia, voidaan estetiikalla saada aikaan paljon myös hyvää. Saiton mukaan joku saattaisi väittää, että emme lopulta oikeastaan pysty vaikuttamaan siihen, mitä pidämme kauniina ja mitä emme. (Saito 2007, 69.) Tämänkaltaisen henkilön

ajattelussa tuntuu olevan ainakin jotain perää. Meillä kaikilla vaikuttaa olevan omia luontaisia tai opittuja taipumuksia pitää tiettyjä asioita kauniina. Huomaamme usein myös, että mielipiteemme voivat erota muiden mielipiteistä paljonkin. Emme myöskään usein tiedä niitä syitä, miksi pidämme jotain asiaa kauniina, ja tällöin joudumme ainoastaan luottamaan “minusta tuntuu” -tuntemukseen. Koska eriävissä makuasioissa on hyvin vaikeaa saavuttaa selkeää konsensusta, nostaa Saito estetiikan rinnalle myös erinäiset tieteet, joiden avulla voimme saada parempia vastauksia arjen ja luonnon estetiikkaan liittyviin kysymyksiin. (Saito 2007, 81-82.)

Tiede voi selittää, miksi meidän tulisi esimerkiksi arvostaa vaikka suoalueita tai myrkyttömiä väriaineita, vaikka ensivaikutelmamme näistä saattaisi olla aivan päinvastainen. Esimerkiksi ymmärtämällä kuinka suot toimivat useiden lajien pesimisalueina, hillitsevät tulvia ja rantojen eroosiota sekä muun muassa puhdistavat vettä, voimme ymmärtää paremmin suoalueita ja niiden kauneutta. Suoalueet eivät siis ole hyödyllisiä vain niitä asuttaville eläimille, vaan myös ihmisille. Ymmärtämällä kuinka suot puhdistavat vettä ja kuinka erilaiset kasvit toimittavat tärkeitä rooleja tässä prosessissa antaa meille työkaluja havaita suoalueen mielenkiintoiset prosessit ja sitä kautta niiden eräänlainen kauneus. (Saito, 2014.) Samaa voimme sanoa myös myrkyttömistä väriaineista. Tieteen avulla voimme ymmärtää, miksi meidän tulisi mieluummin käyttää ekologisia väriaineita luontoa tuhoavien väriaineiden sijaan. Tieteen avulla voimme siis oppia arvostamaan myös alunperin ei-esteettisiä asioita. Luontoa koskeva esteettinen arviointi siis voi vaatia jonkinlaista ekologista lukeneisuutta. (Saito 2007, 69.)

Saiton mukaan tätä ekologista lukeneisuutta voidaan parantaa useilla eri keinoilla. Meidän tulee jakaa aiheesta parempaa tietoa, tehdä dokumentteja, esittää aiheita

paremmin taiteen kautta ja niin edelleen. Saito kuitenkin myöntää, että pyrkimykseen esittää asioita paremmassa valossa liittyy riski asian glorifioinnista. Haitallista glorifiointia esiintyy esimerkiksi mainoskuviissa, joissa nostetaan esille vain esitettävän kohteen parhaat puolet. Ulkomaanmatkoja kauppaavissa mainoksissa niiden kohteet esitetään aina parhaaseen vuodenaikaan, parhaassa valaistuksessa ja mahdollisimman houkuttelevina. Tämänkaltaista glorifiointia ei tule sisällyttää esimerkiksi luontoa koskevaan esteettiseen esittämiseen. Saito tuntuu siis ajattelevan, että luontoa koskeva esteettinen esittäminen tulee tapahtua totuudenmukaisesti. (Saito 2007, 77) Kyseinen asia on kuitenkin helpommin sanottu kuin tehty. Tähän liittyy filosofinen kysymys siitä, missä määrin representaatio on koskaan varsinaisesti totuudenmukainen. Tämä on seikka, jota arjen estetiikan edustajien tulisi ehdottomasti tutkia.

Saito vaikuttaa kuitenkin myös itse ymmärtävän esittämänsä vaatimuksen olevan hankala toteuttaa. Hän myös huomauttaa, että vaikka hyväksyisimme informaatioon perustuvan vihreän estetiikan olevan mahdollista, tulee meidän siitä huolimatta välttää ympäristödeterminismiä. Luonnollisuus ei aina tarkoita samaa kuin esteettisyys. Hän myös huomauttaa, että vaikka jokin asia olisi tieteellisesti todettu ekologiseksi, ei se tästä huolimatta ole automaattisesti esteettinen. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii jälleen edellä mainittu tuulivoima. Tuottajien tulee tehdä kaikkensa, jotta ekologiset asiat olisivat myös miellyttäviä. Saito ei ole ajatuksensa kanssa läheskään niin radikaali kuin Marcia Eaton, jonka mukaan “asiat eivät ole kauniita elleivät ne ole ekologisista”. Saiton mukaan asiat voivat olla kauniita siitä huolimatta, että ne eivät ole ekologisista ja toisin päin. Ekologisuuden tulisi kuitenkin olla yksi esteettisyyden tärkeä mittari. (Saito 2007, 85.)

Kun luomme vihreitä tuotteita tai esimerkiksi vihreää designia, tulee meidän Saiton mukaan ottaa huomioon yleiset esteettiset mieltymykset ja pyrkiä mukailemaan niitä parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi vihreä design ei saa tuntua vieraalta tai oudolta. Sen tulee tuntua ainakin jokseenkin tutulta ja tietenkin miellyttää kuluttajaa. Vaikka näihin kriteereihin yltyviä esteettisiä ominaisuuksia ja suuntauksia tuntuu olevan vaikea kuvitella, niin siitä huolimatta tällaisia on jo olemassa. Esimerkkinä tällaisesta suuntauksesta toimii vaikkapa minimalismi. Ominaisuuksia, joita tämän kaltaisille tuotteille taas voitaisiin ajatella ovat pitkäikäisyys, kestävyys, terveellisyys ja sopivuus tiettyyn paikkaan. Näiden lisäksi tuotteiden ja asioiden ylipäättänsä tulisi toimia luonnon kanssa – ei sitä vastaan. (Saito 2007, 89-90.)

Saiton vihreässä estetiikassa on tiivistettynä kyse kolmesta seikasta:

1. Tieteen tulee avustaa asioiden kuten tuotteiden ja paikkojen ekologista arviointia, jotta voimme tehdä parempia esteettisiä arvioita ja selvittää esteettisiä kiistoja.
2. Ekologista lukeneisuutta tulee pyrkiä parantamaan, jotta kykenemme tekemään ja valitsemaan ekologisia tuotteita.
3. Kun vihreää estetiikkaa toteutetaan, tulee siinä pyrkiä mahdollisimman hyvin mukautumaan jo vallitseviin esteettisiin mieltymyksiin, mutta toteuttaa ne kestävämmiin.

4. John Deweyn ja Yuriko Saiton teorioiden yhtäläisyyksistä

Nyt kun olemme saaneet käsityksen niin John Deweyn kokemusfilosofiasta ja estetiikasta sekä Yuriko Saiton arjen estetiikasta, voimme aloittaa niiden vertailun ja tuoda esille näkemysten samankaltaisuuksia. Samankaltaisuuksien avulla voimme paikantaa, mitkä asiat tai seikat ovat mahdollisesti siirtyneet Deweyn innoittamana arjen estetiikkaan.¹⁴ Jo aiemmin olen todennut Saiton ilmaisseen, että erityisesti Deweyn *Taide Kokemuksena* -teos on ollut suuri innoituksen lähde arjen estetiikalle (Saito 2023). Vaikka *Taide kokemuksena* on Deweyn erityisesti estetiikkaan liittyvä teos, on se jatkumoa Deweyn koko naturalistiselle filosofialle. En ole täten kokenut järkeväksi irrottaa Deweyn estetiikkaa hänen filosofiastaan yleensä. Tämän vuoksi en ole verrannut ainoastaan Deweyn *Taide kokemuksena* teosta Saiton arjen estetiikan kanssa, vaan olen sisällyttänyt vertailuun Deweyn kokemuskäsityksen sinänsä, johon esteettinen kokemus kuuluu. *Taide kokemuksena* on tästä huolimatta kuitenkin yksi tärkein väylä ymmärtää Deweyn ja Saiton samankaltaisuuksia. Ennen kun aloitan yhtenevien seikkojen tarkastelun, haluan käsitellä heidän näkemysten eroja liittyen esteettiseen kokemiseen.

4.1 Deweyn ja Saiton esteettiseen kokemisen eroista

Ensimmäinen mielenkiintoinen ja huomionarvoinen seikka on, että Saito tulkitsee Deweyn esteettisen kokemuksen olevan *erityinen* ja ennen kaikkea *harvinainen* kokemus. (Saito 2007, 45). Tämä on päinvastainen näkemys liittyen Deweyn

¹⁴ Lukijan on kuitenkin hyvä huomioida, että kun jonkun sanotaan innoittaneen jotakuta ei tämä tarkoita sitä, että innoittaja ja innoitettu olisivat välttämättä kaikista asioista samaa mieltä. Eroavilla näkemyksillä on myös kyky innoittaa ja uskon tämän pätevän myös Deweyn ja Saiton kohdalla. Samankaltaiset aiheet ja niiden käsittelytavat paljastavat usein kuitenkin innoituksen lähteet. Tämän vuoksi tuon esille Deweyn ja Saiton teorioiden yhteneväisyyksiä.

esteettiseen kokemukseen, jonka olen itse tässä tutkielmassa esittänyt. Oman tulkintani mukaan mikä tahansa kokemus (myös arkinen) voi olla Deweyn mukaan esteettinen, jos se vain täyttää kaikki esteettisen kokemuksen kriteerit. Taide kokemuksena teoksessa Dewey luettelee esteettisiin kokemuksiin liittyväksi hyvinkin arkisia asioita kuten esimerkiksi hyvän aterian, shakkiottelun, mielenkiintoisen keskustelun, kirjan kirjoittamisen ja niin edelleen. (Dewey TK, 49). Näin ollen tuntuisi jokseenkin väärältä väittää, että esteettinen kokemus olisi Deweylle jotenkin erityisen harvinainen kokemus.

Ongelma Saiton ja oman näkemykseni eroavuuteen saattaa liittyä siihen, kuinka tiukat kriteerit "harvinaisuudelle" oikein asetetaan. Sama koskee myös erityisyyden määritelmää. Käsitykseni mukaan harvinaisella tarkoitetaan juuri "suurta" poikkeavuutta tavanomaisuudesta. Harvinainen on jotain erityisen epätavallista. Harvinaisen linnun voi havaita kenties vain kerran tai kaksi elämässä. Hyvä ateria tai mielenkiintoinen keskustelu voivat toki olla epätavallisia, mutta tuskin sentään harvinaisia. Saitolle harvinainen merkitsee lähinnä vain jotain epätavallista, eli se on jotain arjesta eroavaa. Sen, kuinka "harvinaisuus" terminä lopulta määritellään, johtaa helposti erinäisiin rajanveto-ongelmiin. Saiton näkemys harvinaisesta ja erityisestä vaikuttaa kuitenkin suhteellisen kevyeltä.

Suurin ero Deweyn ja Saiton välillä liittyen esteettiseen kokemukseen arkisten asioiden kohdalla liittyy oman tulkintani mukaan siihen, että Deweylle kaikkiin arkisiin kokemuksiin sisältyy lähinnä esteettisen kokemuksen mahdollisuus, kun taas Saitolle kaikki arkiset kokemukset ovat jo alun alkaen esteettisiä. Deweylle jokainen ateria ei ole esteettinen, eikä sitä ole myöskään jokainen pelattu shakkiottelu. Jokaisessa ateriasa ja shakkiottelussa on kuitenkin mahdollisuus esteettiseen

kokemukseen. Jotkut aterioiden aterioiden eivät vain ole niin ihmeellisiä, kuten ei myöskään jokainen pelattu shakkiottelu. Saitolle jokaiseen ateriaan tai shakkiotteluun sisältyy kuitenkin välttämättä esteettisiä ominaisuuksia ja ovat täten kyllästettyjä esteettisillä kokemuksilla. Huonokin ateria sisältää hänelle aistimuksellisesti esteettisiä piirteitä. Ateria tuoksu esimerkiksi voimakkaalta, pöytäliina tuntuu karhealta ja niin edelleen. Saitolle esteettinen kokeminen on kokemista sinänsä, kun taas Deweylle esteettiseen kokemukseen liittyy aina tietynlainen kokemuksen yhtenäisyys.

Tämä selventää ajatusta siitä, miksi Saito pitää Deweyn esteettistä kokemusta erityisenä ja harvinaisena. Vaikka Deweylle esimerkiksi ruokailuun liittyvät kokemukset voisivat olla jopa suhteellisen usein esteettisiä kokemuksia, kokee Saito tämän silti liian rajoittavaksi. (Saito 2007, 44.) Näin ollen Saiton ja Deweyn näkemykset esteettisestä kokemuksesta eivät ole yhtenevät.

4.2 Kokemuksen raakileet

Ensimmäinen varsinaisesti Deweyn ja Saiton teorioita yhdistävät seikka on huomion kiinnittäminen niin sanottuihin kokemuksen raakileisiin. Tulkintani mukaan kokemuksen raakileet ovat kokemuksia sellaisena kuin ne välittömästi koetaan ilman niin sanottua teoreettista viitekehystä. Dewey antaa esimerkin:

“ohi pyyhälvästä paloautosta, maahan suunnattomia kuoppia kaivavista koneista, (...) kuinka hyväntuulisesti kotiäiti hoitaa kasvejaan ja miten halukkaasti hänen aviomiehensä hoitaa heidän etupihansa viherkaistaletta, tai miten nautiskellen joku kohentelee tulta, tuijottelee lieskoja ja halkeilevia hiiliä.” (Dewey TK, 13.)

Edellinen lainaus on lähes täydellinen kuvaus Saiton arjen estetiikkaan liittyvästä esteettisestä kokemisesta. Vaikka Dewey ei pitänyt tällaisia välittömiä kokemuksia esteettisinä, sisältyy näihin kokemuksiin ikään kuin esteettisen kokemuksen siemen, josta esteettisen kokemuksen ymmärtäminen tulee Deweyn mukaan aloittaa.

Saitolle edellä mainitun kaltaiset kokemukset ovat jo esteettisiä. Deweyn esittelemät kokemuksen raakileet ovat siis lähtökohta koko arjen estetiikalle.

Tulkintani mukaan nämä kokemuksen raakileet ovat Saitolle erityisen tärkeitä juuri siitä syystä, että tällaiset kokemukset paljastavat kokemuksiimme yleensä sisältyvät esteettiset piirteet. Kun kotiäiti hoitaa kasvejaan tai kun joku kohentaa ja katselee tulta, ovat nämä kokemukset hyvin välittömällä tavalla laadullisia – laadullisia siinä mielessä, että niiden tekeminen tuntuu tekijästä aina joltain. Näissä esimerkeissä esitetyt toiminnot miellyttävät niiden tekijöitä. Ne myös miellyttävät heitä juuri johtuen näiden toimien esteettisistä piirteistä. Lukijan on hyvä muistaa, että Saitolle esteettinen kokeminen on toisin sanoen aistimista yleensä. Kuten edellä olen nostanut esille, eivät esteettiset kokemukset ole aina ainoastaan positiivisia. Esteettiset kokemukset voivat olla laadullisesti myös negatiivisia. Kotiäiti saattaa löytää kasvimaaltaan mädäntyneen ja ötököitä kuhisevan kasviksen. Tällainen kokemus on myös Saitolle esteettinen.

Siinä missä kokemuksen raakileet ovat Deweylle tärkeä lähtökohta varsinaisen esteettisen kokemuksen ymmärtämiselle, ovat nuo samat raakileet keskeinen osa arjen estetiikkaa sinänsä. Tämän osalta Deweylla on siis ollut konkreettinen vaikutus arjen estetiikkaan.

4.3 Taiteen museokäsitys ja taidekeskeisten teorioiden kritiikki

Arjen estetiikan yhtenä pyrkimyksenä on kritisoida taidekeskeistä estetiikkaa, koska taidekeskeisen estetiikan näkökulmasta arkeen liittyvät esteettiset ulottuvuudet jäävät helposti huomiotta. Arjen estetiikan asenne suhteessa taidekeskeisiin teorioihin on pitkälti yhtenevä Deweyn esittämän taiteen museokäsitykseen kritiikin kanssa, jonka mukaan taiteen ei tulisi liiaksi erkaantua arkisesta elämästä. Uskon, että kyseinen seikka on itseasiassa eniten Deweya ja Saiton arjen estetiikkaa yhdistävä tekijä.

Puolakka kirjoittaa, että Deweylle esteettisen kokemuksen ymmärtäminen vaatii ikään kuin kiertoteitse kulkemista. Toisin sanoen meidän tulee sivuuttaa vallitsevat esteettiset teoriat, jotta voimme ymmärtää kuinka esteettinen kokemus muodostuu puhtaasti ihmisten ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta. (Puolakka 2021, 43.) Tämä on ehdottomasti ajatus, jonka Saito on Deweylta omaksunut. Saiton arjen estetiikka osoittaaakin juuri niitä syitä miksi taidekeskeiset esteettiset teoriat ovat kyvyttömiä käsittelemään arjen esteettisiä ulottuvuuksia. Tämän vuoksi arjen esteettiseen ymmärtämiseen tarvitaan Saiton mukaan taiteista erillinen esteettisen havainnoinnin tapa. Saito uskookin, että tämä tapa on juuri estetiikan ymmärtämistä ennemminkin havaintona kuin esteettisenä teoriana. Tämä lähentelee itse asiassa myös paljon Deweyn naturalistista kokemukuskäsitystä, joka yksinkertaisesti on vuorovaikutusta ihmisen ja ympäristön välillä.

Molemmat näkivät ongelmallisena myös ajatuksen taiteiden nostamisesta jonkinlaiseen erityisasemaan. On kuitenkin hyvä huomioida, ettei kumpikaan heistä ole tästä huolimatta sinänsä taidevastaisia. Esimerkiksi Deweya mietitytti taiteeseen liittyvän elitismi juuri sen vuoksi, että tämä elitismi voi aiheuttaa taiteen

karnevalisointia ja kaupallistumista. Elitismi huolettaa myös Saitoa, mutta lähinnä siitä syystä, että elitismi vaikuttaa negatiivisesti tulkintaan siitä, mikä on esteettistä ja mikä ei. Deweyä siis toisin sanoen huoletti myös taiteen tila ja tulevaisuus. Saitoa taiteen tila ja tulevaisuus ei sinänsä huoleta. Hän ennemminkin tuntuu uskovansa, että taiteet ovat jo saavuttaneet niin itsenäisen aseman teoreettisessa maailmassa, että niiden esteettinen tutkimus vie liiaksi huomion arkeemme liittyvien esteettisten seikkojen pohdinnalta. Tästä huolimatta Saito uskoo taiteen olevan tärkeä osa ihmisten elämää, eikä näin ollen suinkaan tahdo kieltää niiden merkitystä.

4.4 Tarkkaavaisuus ja läsnäolo

Kolmas yhdistävä tekijä Deweyn ja Saiton arjen estetiikan välillä on pyrkimys tarkkaavaisuuteen koskien esteettisiä kokemuksia tai kokemuksia yleensä. Dewey mainitsee kokemukseen liittyvän ajatelmien riskin. Mikäli emme ole tietoisesti tarkkaavaisina ja läsnä kokemuksissamme voi tästä seurata kokemuksemme köyhtymistä. Olemme tällöin myös alttiimpia huonoille yhteiskunnallisille muutoksille ja ideoille, koska olemme passiivisia. Asioiden parantaminen vaatii aktiivista ja tarkkaavaista osallistumista.

Tämän kaiken Saito tuntuu tuovan esille myös arjen estetiikassaan. Tarkkaavaisuus on ensisijaisen tärkeää, jotta kykenemme ensinnäkin huomaamaan ne tavat, jolla esteettiset kokemukset vaikuttavat meihin. Olemalla tarkkaavaisia kykenemme löytämään esteettistä arvoa myös arkisistakin asioista. Kykymme nauttia yksinkertaisista asioista tulee tulkintani mukaan olemaan kestävä tulevaisuuden kannalta keskeistä. Saiton mielestä myös olemalla tarkkaavaisia kykenemme paremmin huomaamaan esteettisistä mieltymyksistä seuraavat ongelmat ja haitat.

Kun olemme tietoisia näistä seikoista, voimme muokata toimintaamme sen mukaisesti parempaan. Olemalla tarkkaavaisia huomaamme myös herkemmin meihin kohdistuvat esteettiset vaikuttamisyrietykset muiden toimesta, olipa tuo vaikuttaminen sitten positiivista tai negatiivista.

Kumpikaan ei kuitenkaan anna varsinaista oppia liittyen siihen, kuinka tämä tarkkaavaisena oleminen tai läsnäolo varsinaisesti saavutetaan. Uskon, että sekä Dewey että Saito ajattelevat ihmisten omaavan luontaisen kyvyn näihin molempiin, eivätkä tästä syystä paneudu näihin asioihin konkreettisemmin. Ihmiset eivät siis toisin sanoen tarvitse opasta siihen, minkä he oletettavasti osaavat automaattisesti.

5. Lopuksi

Tutkielmani lähtökohtana oli uteliaisuus koskien kysymystä, kuinka paljon John Deweyn filosofia on vaikuttanut Yuriko Saiton arjen estetiikkaan. Niinpä tässä tutkielmassa olen tehnyt tiivistetyt katsaukset niin John Deweyn kokemusfilosofiaan ja estetiikkaan kuin Yuriko Saiton arjen estetiikkaan. Tutkielman tarkoitus oli näiden kahden katsauksen avulla paikantaa Deweyn mahdollista vaikutusta Saiton arjen estetiikkaan. Vaikka Deweyn ja Saiton projektien voidaan katsoa eroavan toisistaan huomattavasti, olen löytänyt niistä yhtymäkohtia, joiden kautta Deweyn vaikutusta on helpompi ymmärtää. Nämä yhtymäkohdat olivat jo edellisessä luvussa esitetyt kolme kohtaa:

1. Saito on omaksunut Deweyn käsityksen kokemuksen raakileista, joista esteettisen kokemisen tarkastelu tulee aloittaa.

2. Saito on omaksunut Deweyn esittämän kritiikin taiteen museokäsitykselle ja ottanut sen lähtökohdaksi arjen estetiikassa esitetyle kritiikille koskien taidekeskeisiä teorioita.

3. Saitolla on Deweyn kanssa yhtenevä kanta tarkkaavaisuuden ja läsnäolon merkityksestä elämään liittyvien asioiden parantamisessa.

Nämä kolme seikkaa ovat kaikkein keskeisimmät löytämäni samankaltaisuudet. Totean, että erityisesti kohdat yksi ja kaksi ovat seikkoja, jotka Saito on Deweylta hyvin mahdollisesti omaksunut. Kolmas kohta on kyllä molempien teorioita yhdistävä tekijä, mutta on sinänsä niin laaja-alainen ja toisaalta yleinen näkökulma, että sen yhteneväisyys voi olla sinänsä myös sattumaa.

Deweyn vaikutus arjen estetiikkaan on tutkielmani kautta saanut ainakin hieman selvyyttä. Deweyn tärkeimmät vaikutukset arjen estetiikalle voi kuitenkin lopulta tyhjentävästi selittää vain arjen estetiikan edustajat itse. Yhtymäkohdat eivät itsessään ole todisteita Deweyn suorasta vaikutuksesta. Tästä huolimatta mahdollisten vaikutteiden ja innostuksen lähteiden tunteminen voi parhaimmassa tapauksessa lähentää aiheeseen perehtyvää lukijaa ja kenties myös toimia heitä innoittavana tekijänä.

Vertailua tehdessäni olin kuitenkin yllätynyt siitä, kuinka vähän lopulta Saito on arjen estetiikassaan hyödyntänyt Deweyn kokemuskäsitystä sinänsä. Deweyn näkemys ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta on teoriana sellainen, että se vaikuttaisi olevan enemmänkin sovellettavissa arjen estetiikkaan liittyen. Koska Saito pyrkii palauttamaan estetiikan sen alkuperäisille juurille, jossa estetiikka ymmärretään

havaintona, voisi näin ollen Deweyn kokemuskäsitys olla yksi hedelmällinen tapa tarkastella havaintoon liittyviä seikkoja. Deweyn keskeinen käsitys vuorovaikutuksesta on myös sellainen, että sen voisi hyvin katsoa keskeiseksi käsitteeksi, kun pyritään luomaan merkityksellistä ja kestävä suhdetta ympäristöön. Uskon, että vuorovaikutuksen syvempi analyysi voisi näin olla hyödyksi myös Saiton esittelemälle vihreälle estetiikalle. Ymmärtämällä paremmin mitä vuorovaikutuksella tarkoitetaan ja mitkä seikat ovat konkreettisesti tärkeitä terveen ja paremman vuorovaikutussuhteen luomiseksi, voisimme myös kenties luoda parempaa ympäristöestetiikkaa ja -politiikkaa. Kuten Saito kuitenkin mainitsee, niin parempaa ympäristöpolitiikkaa ei onnistuta tekemään ilman laaja-alaisempaa tieteellistä yhteistyötä.

Tämä ajatus estetiikan ja eri tieteiden yhteistyöstä ei ole myöskään Deweylle vieras ajatus. Teoksessaan *Filosofian uudistaminen* (1948) Dewey puhuu siitä, kuinka esteettisen ja kontemplatiivisen kehityksen tulisi aina kulkea vieretysten, jotta voimme luoda entistä parempia yhteiskuntia (Dewey FU, 153). Kenties Deweyllä ja Saiton arjen estetiikalla on vielä enemmänkin yhteistä kuin mitä olen tämän tutkielman saatossa kyennyt esittämään. Kenttä on täten auki kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Lähteet

Alhanen, Kai (2013), *John Deweyn Kokemusfilosofia*, Helsinki: Gaudeamus.

Dewey, John (2010), *Taide kokemuksena*, suom. Antti Immonen ja Jarkko S. Tuusvuori, Tampere: Niin & Näin.

Dewey, John (2012), *Filosofian uudistaminen*, suom. Tuukka Perhoniemi, Tampere: Vastapaino.

Dewey, John (1985), *The Middle works of John Dewey, 1899–1924, Volume 9: Democracy and Education 1916*, toim. Jo Ann Boydston, Southern Illinois University Press.

Dewey, John (1988), *The Middle Works of John Dewey 1899–1924, Volume 12, Reconstruction in Philosophy and Essays 1920*, toim. Jo Ann Boydston, Southern Illinois University Press.

Dewey, John (1981), *The Later Works of John Dewey 1925–1953, Volume 1, Experience and nature 1925*, toim. Jo Ann Boydston, Southern Illinois University Press.

Dewey, John (1984), *The Later Works of John Dewey 1925–1953, Volume 5, Essays 1929–1930*, toim. Jo Ann Boydston, Southern Illinois University Press.

Dewey, John (1986) *The Later Works of John Dewey 1925–1953, Volume 12, Logic: Theory of Inquiry 1938*, toim. Jo Ann Boydston, Southern Illinois University Press.

Dewey, John (2012) *Unmodern Philosophy and Modern Philosophy*, toim. Philip Deen, Southern Illinois University Press.

Hildebrand, David (2024) "John Dewey", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, <https://plato.stanford.edu/entries/dewey/>

Melchionne, Kevin (2013) "The Definition of Everyday Aesthetics", Contemporary Aesthetics (Journal Archive) Volume 11.

Platon (2007), *Valtio*, suom. Marja Itkonen-Kaila, Helsinki: Otava.

Puolakka, Kalle (2021), *John Deweyn estetiikka - kokemus, luonto ja kulttuuri*, Helsinki: Gaudeamus.

Saito, Yuriko (2019), "Aesthetics of the Everyday", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, <https://plato.stanford.edu/entries/aesthetics-of-everyday/>

Saito, Yuriko (2007), *Everyday Aesthetics*, Oxford University Press.

Saito, Yuriko (2014), "Everyday aesthetics" Youtube, IAFOR Media, https://www.youtube.com/watch?v=ktwTiUI_fEQ

Lyhenteet

MW *The Middle Works of John Dewey 1899–1924*

LW *The Later Works of John Dewey 1925-1953*

DE *Democracy and Education*, MW 9

EE *Experience and Education*, LW 13

EN *Experience and Nature*, LW 1

- FU *Filosofian Uudistaminen*
- LTI *Logic: The Theory of Inquiry, LW 12*
- RP *Reconstruction of Philosophy, MW 12*
- TK *Taide Kokemuksena*
- UPMP *Unmodern Philosophy and Modern Philosophy*